

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Soudní moc jako politický aktér v institucionálním
systému Evropské unie. Vliv Soudního dvora na
formování evropských veřejných politik**

Kristýna Hýblová

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Mezinárodní vztahy

Diplomová práce

**Soudní moc jako politický aktér v institucionálním
systému Evropské unie. Vliv Soudního dvora na
formování evropských veřejných politik**

Kristýna Hýblová

Vedoucí práce:

PhDr. Mgr. Petr Jurek, Ph. D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2018

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2018

.....

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu diplomové práce, PhDr. Mgr. Petru Jurkovi, Ph. D., za odborné vedení práce, cenné rady, připomínky a trpělivost.

Obsah

1. Úvod	6
2. Judicizace	10
3. Soudní dvůr EU v politickém systému EU	20
3.1 Historický přehled	22
3.2 Právní základ Soudního dvora	23
3.3 Struktura Soudního dvora	27
3.4 Tribunál	28
3.5 Jmenování a role soudců a generálních advokátů	30
4. Působnost Soudního dvora	33
4.1 Řízení o předběžné otázce	35
4.2 Řízení o žalobě na neplatnost aktů orgánů EU	37
4.3 Řízení o žalobě na nesplnění povinnosti	38
4.4 Řízení o žalobě na nečinnost	39
4.5 Řízení o žalobě na náhradu škody způsobenou EU	41
5. Role Soudního dvora v politickém systému EU	43
5.1 Akademická diskuze	43
5.2 Rozbor klíčových soudních rozhodnutí v oblasti vnitřního trhu	46
5.2.1 Dassonville	47
5.2.2 Cassis de Dijon	52
5.2.3 Van Gend en Loos a princip přímého účinku	58
5.3 Reflexe činnosti Soudního dvora politickými aktéry	63
6. Závěr	68
7. Seznam použitých zdrojů a literatury	71
7.1 Odborná literatura	71
7.2 Odborné články	75
7.3 Internetové zdroje	77
7.4 Zakládající smlouvy	78
8. Resumé	79

1. Úvod

Tématem diplomové práce je Soudní moc jako politický aktér v institucionálním systému Evropské unie. Vliv Soudního dvora na formování evropských veřejných politik. Vrcholným orgánem soudního systému Evropské unie je Soudní dvůr Evropské unie, který je součástí institucionálního systému již od samého počátku evropské integrace. Soudní systém je nedílnou součástí každého politického systému a Evropskou unii můžeme považovat za politický systém, neboť disponuje prvky politického systému a to jak mocí zákonodárnou, výkonnou a soudní, autorem této myšlenky je Simon Hix, který ji publikoval ve své knize *The Political System of the European Union*. Hlavním úkolem Soudního dvora je dohlížet na dodržování smluv, řešit spory či poskytovat své stanovisko na danou problematiku dalším orgánům Evropské unie. S přijetím Lisabonské smlouvy v roce 2009 došlo k řadě reforem v Evropské unii a to i v rámci soudní moci. Nejen, že Lisabonská smlouva revidovala zakládající smlouvy, ale provedla také reformu soudního systému Evropské unie. Evropský soudní dvůr, jehož cílem je dohlížet na dodržování smluv Evropské unie a dotvářet evropské právo má vliv na vytváření politiky v rámci Evropské unie a to za pomoci judikatury, která ovlivňuje celou řadu oblastí politiky v Evropské unii. K naplnění základních zásad soudnictví by měl SDEU při svém rozhodování vystupovat jako nezávislý a nestranný aktér. Můžeme si tedy položit otázku, zda zastává Soudní dvůr pouze roli rozhodčího sporů nebo dochází ze strany Soudního dvora k ovlivňování politiky Evropské unie a ztrácí tím svoji nestrannost a nezávislost a vystupuje jako politický aktér v institucionálním systému Evropské unie? V diplomové práci jsem si vymezila období, ve kterém budu zkoumat Soudní dvůr a to jsem ohraničila období od 60. let, kdy došlo ke vzniku Soudního dvora až do období 90. let.

Diplomová práce je případovou studií, ve které bude zkoumán vliv Soudního dvora na formování evropských veřejných politik. První kapitola diplomové práce je věnována termínu judicizace. V rámci této kapitoly budou představeny jednotliví teoretici a jejich koncepty a hypotézy zaměřující se na termín judicizace.

Druhá část práce je věnována Soudnímu dvoru Evropské unie jako instituci v politickém systému Evropské unie. Představí stručně jeho historii a vymezení na základě primárního práva, které je tvořeno zakládajícími smlouvami ES/EU, jež upravují jeho postavení, fungování a kompetence v rámci Evropské unie.

Tato část je zaměřena také na složení, organizační strukturu a činnost Soudního dvora Evropské unie. Hlavním úkolem Soudního dvora Evropské unie je zajišťovat výklad smluv a dohlížet na dodržování práva a to nejen na půdě Evropské unie, ale také v jednotlivých členských státech. V této části najdeme kapitolu věnovanou jmenování a roli generálních advokátů a soudců. Soudní dvůr Evropské unie je složen ze dvou soudních institucí a to Soudního dvora a Tribunálu. Soudní dvůr jako vrcholný orgán soudní soustavy řeší spory mezi jednotlivými institucemi Evropské unie, členskými státy či ve výjimečných případech i jednotlivci.

Další část práce je zaměřena na činnost Soudního dvora. Jsou zde představeny jednotlivé druhy řízení, která probíhají před Soudním dvorem. Tato část je rovněž věnována předběžné otázce, kterou mohou vnitrostátní soudy položit Soudnímu dvoru. Před Soudním dvorem může probíhat celá řada soudních řízení, ať se již jedná o řízení o předběžné otázce, řízení o žalobě na neplatnost, řízení o žalobě pro nečinnost či řízení o žalobě pro nesplnění povinnosti.

Poslední část diplomové práce bude věnována konkrétním rozhodnutím Soudního dvora a jejich výkladu. Na vybraných rozsudcích se pokusím zjistit, jaký vliv měly dané rozsudky na budování vnitřního trhu. V souvislosti s rozšiřováním Evropské unie dochází také k rozšiřování vnitřního trhu. Kromě volného pohybu zboží došlo také k nárůstu volného pohybu služeb či kapitálu, což mělo vliv také na rozhodování Soudního dvora, který vydával rozsudky, které byly mnohem více obsáhlé a podrobnější než tomu bylo v minulosti. Před přijetím Lisabonské novelizace se Soudní dvůr pohyboval mezi dvěma extrémy, kdy buď jeho rozhodnutí byla příliš obecná či naopak velmi konkrétní, což mu bylo vyčítáno. V rámci této kapitoly se zaměřím na vliv vybraných rozsudků Soudního dvora, a jaký dopad měl vznik dané judikatury na formování vnitřního trhu. Rozsudky byly vybrány na základě několika kritérií. Jedním z nich bylo časové období, ve kterém rozsudky vznikají, protože pro toto období je charakteristické to, že zakládající smlouvy definují moc Soudního dvora velmi obecně a zároveň je to období, kdy se začíná formovat vnitřní trh. Dalším kritériem bylo zaměření daných rozsudků na oblast vnitřního trhu, respektive na volný pohyb zboží, kterého mělo být v rámci vnitřního trhu dosaženo. Třetím kritériem byl vznik doktrín a principů, které ovlivnily nejen vývoj vnitřního trhu a evropského práva, ale měly vliv na podobu přijímaných směrnic v rámci vnitřního trhu.

Soudní dvůr bývá někdy kritizován za svůj vliv na utváření politik Evropské unie. Někdy dokonce bývá obviňován z toho, že si již nezachovává svoji roli nestranného aktéra a je mu přisuzován politický vliv. V rámci této části budou představeny, jak argumenty teoretiků, tak nebudou chybět argumenty politických aktérů. V posledních letech se objevila diskuze, že dochází k politizaci soudní moci a to, že Soudní dvůr se nechová jako nestranný aktér, ale prostřednictvím svých rozsudků se snaží ovlivňovat utváření veřejných politik v Evropské unii. Na základě jednotlivých rozsudků Soudního dvora a postojů členských států či politických představitelů se pokusím posoudit pravdivost tvrzení, zda dochází k judicizaci politiky Evropské unie či zda se Soudní dvůr chová jako zcela nestranný a nezávislý aktér v politickém systému EU.

Cílem diplomové práce je zjistit, zda je Soudní dvůr skutečně nestranným aktérem v politickém systému Evropské unie, čímž naplňuje základní zásadu soudnictví nebo zda ho můžeme považovat za politického aktéra, který ovlivňuje formování Evropských veřejných politik.

V rámci diplomové práce jsem si vytyčila několik otázek, na něž se pokusím najít odpověď. První otázka se týká judicizace. Na základě teoretických konceptů jednotlivých autorů a myšlenkových proudů se budeme snažit najít odpověď na otázku, co je judicizace a jak ji lze zkoumat? Druhá otázka zní, zda je Soudní dvůr skutečně nestranným aktérem v politickém systému Evropské unie či dochází k judicizaci politiky v Evropské unii? Poslední otázka je spojena s veřejnými politikami. Pokusím se zjistit, zda má Soudní dvůr EU vliv na utváření veřejných politik a to, zda jednotlivé rozsudky Soudního dvora ovlivňují podobu veřejných politik nebo mají vliv pouze způsob implantace daných politik?

V diplomové práci je využita především zahraniční literatura, protože problematika soudní moci jako politického aktéra a jejího vlivu na veřejné politiky Evropské unie, není věnována v českém prostředí taková pozornost. Z odborných publikací byla využita především kniha od Simona Hixe *The Political System of the European Union*. Dále pak také kniha od Michelle Cini *European Union Politics*.

Dalšími publikacemi využitými v práci byly *The European Court's Political Power: Selected Essays* od Karen Alter, *Institutions of the European Union* 4th edition od autorů Dermota Hodsona a Johna Petersona či *The Court of Justice and the Construction of Europe: Analyses and Perspectives on Sixty Years of Case- Law* od kolektivu autorů A. Vittorino a D. Tamm. Kromě odborných publikací byla v práci využita také celá řada odborných článků jako *The European Court of Justice and the Judicialization of EU Governance* od Alexe Stone Sweet nebo *The Court of Justice of the European Union in the Twenty-first Century* od R. Daniel Kelemena. Kromě odborné literatury budu v práci rovněž využívat zakládající smlouvy Evropské unie, ale také judikaturu Soudního dvora Evropské unie, která měly vliv na podobu a utváření veřejných politik Evropské unie.

2. Judicizace

Tato kapitola bude věnovaná tématu judicizace. Nejprve se budeme věnovat obecné definici judicizace a poté se zaměříme na jednotlivé autory a představíme si jejich pojetí judicizace, které pak následně rozebereme.

Abychom mohli řešit otázku judicizace, je nutné definovat, co znamená soudní vliv. Studium moci a vlivu je jedním z předních témat v politicko-vědní disciplíně a vysvětluje, proč se řada politologů zabývala otázkou Soudního dvora. Studie, které se zabývají Soudním dvorem v rámci evropské integrace, mají snahu zkoumat pravomoci Soudního dvora. Moc tak, buď není jednoznačně definována, nebo odkazuje na klasickou pluralistickou definici moci od Dahla, který tvrdí, že aktér A, v našem případě tedy Soudní dvůr, má moc nad aktérem B, v našem případě si pod tuto proměnou dosadíme vládu, která disponuje většinou v parlamentu, do té míry, že může aktér A donutit aktéra B učinit kroky, které by jinak nepodnikl (Martinsen 2015:7).

Martinsenova studie se zaměřuje na to, jakým způsobem ovlivňují rozhodnutí Soudního dvora tvorbu evropských veřejných politik. Tomuto tématu se budeme ještě v rámci kapitoly podrobněji věnovat (Martinsen 2015:7).

Evropský soudní dvůr byl zřízen jako nezávislé těleso v rámci evropské integrace. Nedávná diskuze však ukazuje, že Soudní dvůr EU není nezávislým aktérem, jak mu bývá přisuzováno. Provedené studie poukázaly na to, že Soudní dvůr EU je do určité míry ovlivňován preferencemi jednotlivých členských států Evropské unie, což se projevuje na přijímané legislativě Soudního dvora EU. Otázkou je, jak to ovlivní naše chápání Evropské unie jako politického systému, když vezmeme v úvahu to, že jednotlivé členské státy mohou svými preferencemi ovlivňovat SDEU (Blauberger – Schmidt 2017: 907).

V souvislosti s výzkumem role Soudního dvora je nutné zaměřit se na termín judicizace politiky, která je například Hirshlem definována jako důvěra v soudní systém a způsob soudního řešení otázek týkajících se morálky a tato definice se objevuje v období, kdy se do popředí dostává otázka lidských práv, ale také se začíná upírat

pozornost k tématům, která mají politický přesah. Jedná se především o otázky, které jsou politicky velmi důležité a které mají vliv na celistvost společnosti, kterou tato témata rozdělují (Hirshl 2008: 1–2).

Na teorii judicizace se zaměřuje také Alec Stone Sweet, který tvrdí, že se jedná o proces, kterým se v komunitě objevuje řešení sporů třetích stran a rozvíjí tak pravomoc nad svým institucionálním vývojem. Tato teorie vznikla bez odkazu na rozhodčí řízení a byla podrobena testu v různých prostředích. Stone Sweet předpokládá, že se bude vyvíjet jako mechanismus vládnutí, pokud jsou specifické kauzální vztahy upevněny 3 faktory: a) dyadická výměna, b) řešení sporů mezi 3 aktéry, včetně rozhodování, které je založené na odůvodnění rozhodnutí a za c) normativní struktura, která je symbolizovaná institucemi, které přijímají normy, jež řídí samotnou výměnu. Protože může dojít k tomu, že jednotlivý aktéři mohou zablokovat systém v klíčových fázích (Stone Sweet 2017: 11–12).

Stone Sweet zkoumá proces judicizace v souvislosti s vládnutím. Ve své teorii vysvětluje, jak dochází k vytváření soudní autority a zaměřuje se na konkrétní příčiny dyadickými smluvními principy, které jsou reprezentovány sociální výměnou, řešením sporů třetích stran včetně rozhodnutí a normativní strukturou, která je tvořena institucemi a systémem pravidel. Termín judicizace politiky je možné pochopit jako způsob soudní tvorby, která je představována zákony, jež jsou vypracovávány prostřednictvím normativní interpretace a uplatňování právních norem (Stone Sweet 2010:4).

Judicizace je dle Stona Sweeta proces, který je v první fázi tvořen dyadickou výměnou, což je proces, ve kterém dochází k vzájemné výměně. K té jsou potřeba dva jednotlivci nebo skupiny a přinejmenším základní struktura. Základem dyadické výměny je míra reciprocity, tedy například dodržování slibů. Dyadickou smlouvou můžeme chápat pravidla výměny uzavřené mezi dvěma jednotlivci. V rámci implicitní dohody jsou sliby nekodifikované, explicitní smlouva obsahuje pravidla, která jsou pro oba účastníky právně závazná. Ale i přes to, oba typy obsahují práva a povinnosti obou stran dohody. Legitimita dyadické výměny je založena na vlastních zájmech smluvních stran. Pro každou ze zúčastněných stran ale musí být smlouva funkční. Existence takové dohody závisí na tom, jak obě ze stran vnímají výhody takové smlouvy nad jejími negativy (Stone Sweet 2017: 12–15).

Druhá fáze začíná v případě, že mezi smluvními stranami dojde ke konfliktu. V této fázi máme tři zúčastněné aktéry, tedy dvě strany konfliktu a třetí stranu, které se snaží konflikt mezi oběma aktéry urovnat. Ve většině případů se strany sporu snaží konflikt vyřešit mezi sebou. Pokud ale vyjednávání selže, zapojuje se do procesu třetí aktér, a vzniká tak triáda. Pro všechny strany je tak mnohem snazší spor vyřešit, než aby došlo k rozpadu smluvního vztahu. I přesto ale může ještě před vstupem do této fáze dojít k rozvázání dohody mezi smluvními stranami. Delegace sporu na třetí stranu je chápána jako hnací motor systému. Na základě toho může velmi často dojít k vyřešení konfliktu, ale pouze za předpokladu, že strany sporu navzájem spolupracují (Stone Sweet 2017: 12–16).

Třetím faktorem je pak normativní struktura, jejímž základním prvkem jsou instituce, které definují práva a normy, vzorce chování, pravidla hry, ale také zvyky a tradice, a které tak ovlivňují chování aktérů (Stone Sweet 2017: 12–13).

Stone Sweet chápe judicizaci jako dynamický proces, který je silně ovlivněn spouštěcími mechanismy a disponuje zpětnou vazbou. Pro výzkum judicizace je podstatné to, aby soudní rozhodnutí mělo nějaký vliv na vládu v politickém systému. Existují 3 základní podmínky, na základě kterých můžeme zkoumat judicizaci politiky. Za prvé je nutné, aby soudce disponoval soudním případem. Za druhé, jakmile začne být soudní případ projednáván, je nutné, aby byl vyřešen a třetí podmínkou je to, že ti, kteří mají za úkol vládnout pomocí zákona, tak musí alespoň částečně akceptovat právní význam rozhodnutí, který je konstruován na základě výkladu práva ze strany soudců. Při rozhodování v budoucnosti pak odkazují již na existující legislativu. Chápe ji tedy jako proměnou, která se mění v různých časech, systémech a sféře politiky (Stone Sweet 2010: 4–6).

Kelemen tvrdí, že judicizace politiky je celosvětovým fenoménem, který v souvislosti s Evropskou unií je zaměřen na dvě úrovně, jak na nadnárodní, reprezentovanou Evropskou unií, tak na úroveň státní, kde se členské státy odklonili od tradičního pojetí parlamentní nadřazenosti směrem k demokratickému modelu, kde mají ústavní soudy možnost přezkumu soudního rozhodnutí. Tento model najdeme také v Evropské unii, kdy Soudní dvůr potvrdil svoji nadřazenost přímým účinkem evropského práva. V praxi to znamená, že Soudní dvůr může ze své pozice přezkoumávat slučitelnost vnitrostátních aktů s právními předpisy Evropské unie.

Evropská unie tedy upřednostňuje vysoce judicizovaný model vládnutí, který Kelemen nazývá eurolegalismus (Kelemen 2013: 295).

Abychom mohli říci, nakolik je Soudní dvůr EU politickým hráčem, je nutné se podívat na to, jaký vliv má Soudní dvůr nejen na Evropskou unii jako takovou, ale také na jednotlivé členské státy. Nejprve se podíváme na to, nakolik se rozhodnutí Soudního dvora shodují s preferencemi členských států Evropské unie. Dále se zaměříme na několik případů, které analyzují vliv Soudního dvora na legislativu a zdůrazňují enormní vliv konstitucionalizace (Blauberger – Schmidt 2017: 908).

Stone Sweet zmiňuje teorii „Principal“ – „Agent“ a to na základě 3 východisek. Za prvé se jedná o to, že soudní moc je paradigmatickým typem delegované pravomoci, na kterou se vztahuje role „Agentů“. Druhou podmínkou je to, že většina empirického výzkumu v souvislosti s SDEU se soustředí na určité rámce výzkumu. Jednoduchá teorie delegace se objevuje již v 90. letech. Třetí podmínka souvisí s výzkumem institucionálního základu soudní moci Evropské unie. Na základě teorie delegací se můžeme zaměřit na proměnné a analyzovat teorii integrace a soudní moci (Stone Sweet 2010: 6–7).

Pokud budeme chtít tento koncept vysvětlit, tak se nejprve musíme zaměřit na oba aktéry, kdy pod pojmem „Principal“ si můžeme představit ty typy aktérů, kteří vytváří druhý typ, kterým je v našem případě „Agent“, který vládne a to do té míry, že jeho rozhodnutí ovlivňují distribuci hodnot a zdrojů. V rámci této teorie dochází k tomu, že „Principal“ vytváří novou instituci, jejímž cílem je dohlížet na činnost druhého aktéra, v našem případě tedy „Agent“ (Stone Sweet 2017: 22–23).

Existuje kvantitativní studie, která zkoumá postoje členských států na judikaturu Soudního dvora a to v období let 1997 až 2008, kterou provedla dvojice autorů Larsson a Naurin. Tuto studii provedli způsobem, kdy kódovali postoje členských států a rozsudky Soudního dvora, aby mohli posoudit do jaké míry se (ne)řídí Soudní dvůr preferencemi členských států (Blauberger – Schmidt 2017: 908–909).

Podobným typem dat se zabývali také Carruba a Gabel, kteří zakládají své studie na intervencích členských států směrem k judikatuře SDEU a to do roku 1994. Ačkoliv obě studie analyzují odlišné mechanismy, základní logika je podobná.

Na základě zkoumaných vyjádření členských států k probíhajícím soudním případům, dochází k tomu, že národní vlády ohrožují vyrovnávací opatření vůči přijímaným rozhodnutím a to nejen na úrovni evropské, ale také na národní (Blauberger – Schmidt 2017: 908–909).

Larsson a Naurin předkládají argumenty, na základě kterých poukazují na to, že soudci jsou při vytváření legislativy ovlivněni vnímaným rizikem legislativních překážek. Carruba s Gabelem se domnívají, že Soudní dvůr vykládá právo EU příliš široce a to z jednoho jediného důvodu, že náklady na dodržování evropské legislativy v členských státech nejsou příliš vysoké a vlády členských států tak nemají tendenci ohrožovat systém porušováním právních předpisů. Na základě toho můžeme říci, že Soudní dvůr není tolik aktivní, jako tomu bylo dříve a to kvůli silné opozici ze strany členských států (Blauberger – Schmidt 2017: 908 –909).

Larsson a Naurin poukazují na omezené schopnosti Soudu zapojovat se do soudního aktivismu a také na minimální politickou předpojatost soudců SDEU, kteří jsou proti preferencím členských států. Pokud jsou rozhodnutí Soudního dvora EU založeny na mezivládním přístupu, je možné chápat Soudní dvora jako motor integrace? (Blauberger - Schmidt 2017: 909).

Velmi často bývá zmiňována politická role Soudního dvora a to především v akademické sféře. Samotní soudci tvrdí, že Soudní dvůr není a nemůže být politickým aktérem, neboť Soudní dvůr je pouze pasivní institucí, která se soustředí pouze na řešení případů a že vývoj práva EU není ovlivněn politickými prioritami. Ačkoliv bývá zmiňována politická neutralita soudců, existuje celá řada soudních řízení a případů, které jsou velmi často předvídatelné. Některé případy projednávané před Soudním dvorem mohou mít silný politický podtext a dochází tak k nejednoznačné interpretaci právních norem mezi jednotlivými účastníky řízení (Muir–Dawson– Witte 2013:1).

Dalším autorem, který se věnuje roli Soudního dvora, je Karen Alter. Ta předkládá tvrzení, že by bylo více než překvapivé, pokud by soudci vědomě a systematicky ignorovaly názory národních vlád členských států ohledně legislativy. Zároveň poukazuje na to, že bychom neměli úplně zavrhnout možnost aktivismu Soudního dvora EU, který jde až za preference vlád členských států. Podle ní je mnohem důležitější, že aktivismus SDEU je jedním ze způsobů,

jak dosáhnout integrace a to prostřednictvím práva. (Alter 2014: 338). Celá řada právních teoretiků se přiklání k názoru, že porozumění soudnímu aktivismu je důležité především z hlediska výzkumu samotných rozhodnutí Soudního dvora, ale také k pochopení samotných základů založení Evropské unie (Muir – Dawson – Witte 2013: 9).

Na druhou stranu je nutné se podívat na přijímaná rozhodnutí také optikou vlád členských států. Ty se snaží zasahovat do těch typů soudních případů, které se týkají jejich národního zájmu a které jsou pro ně z nějakého důvodu důležité. Pro vlády je těžké posoudit možné dopady přijatých rozhodnutí a to na základě toho, že nejsou schopny predikovat, jak by dané rozhodnutí mohlo v budoucnu omezit či zvýhodnit jejich politická rozhodnutí. V případě, že vědomě nedodržují právo Evropské unie, musí doufat v to, že pokud nebudou vůči Soudnímu dvoru veřejně vystupovat, nebudou potrestáni (Blauberger – Schmidt 2017: 909–910).

Dále je nutné se podívat, zda rozsudky SDEU odrážejí změnu politiky? Transformace může probíhat dlouhodobě a postupně se vyvíjet (Streeck – Kathleen 2005: 9).

Abychom mohli analyzovat tento efekt, je pro nás mnohem důležitější analyzovat jednotlivé linie jurisprudence než samotné rozsudky SDEU. Zároveň je pro nás podstatné zohlednit v kvalitativním výzkumu celou řadu právních témat. Soud se může podvolit celé řadě nepodstatných otázek, zatímco významné změny, o kterých Soudní dvůr rozhoduje na úkor členských států, se týká menšího počtu témat. Na základě výkladu smluv je v pravomoci Soudního dvora zablokovat celou řadu politik a to z důvodu, že zamezí dalším politickým možnostem jak na úrovni členských států, tak Evropské unie. Toto si uvědomují především právní odborníci, kteří se obávají problému příliš omezujících precedentů, jež pouze umožňují vytvářet v budoucnu odchylky za cenu právní nesoudržnosti (Blauberger – Schmidt 2017: 910).

Mark Dawson poukazuje na to, že ústavní soudy by se neměli zabývat pouze slučitelností právních předpisů s ústavním pořádkem, ale měly by převzít iniciativu a odpovědnost při vytváření alternativ do budoucna. Problémem je, že evropské soudy nechtějí tuto odpovědnost přebrat na sebe. Tento efekt sevření, je více patrný pro politiky, jelikož oni nemohou zamítnout ústavní právní předpisy (Dawson 2013: 20).

Příklad, který můžeme uvést je projednávaný návrh směrnice o službách po roce 2000. Postoj Evropského parlamentu byl odlišný oproti postoji členských států. V minulosti judikatura o svobodě poskytování služeb vyloučila omezující interpretaci. Rozhodnutí soudu, tak mohou do určité míry odpovídat vládním preferencím, ale do určité míry mohou omezovat další vlády s potenciálně odlišnými preferencemi a to z důvodu jejich ústavního zakotvení, protože je nemožné politicky změnit judikaturu (Blauberger – Schmidt 2017: 910).

Důležité je zmínit význam judikatury Soudního dvora ve smyslu její působnosti erga omnes¹. Hlavním cílem soudů je rozhodovat spory a výše zmíněné studie chápou jako jednotku výzkumu jednotlivé soudní případy. Hodnocení vítězů a poražených v rámci jednotlivých případů nám implicitně přináší předpoklad, že judikatura je relevantní pouze pro účastníky soudního řízení, jako je tomu běžně v mezinárodním právu (Blauberger - Schmidt 2017: 910).

Larsson a Naurin ve své studii přicházejí se zjištěním, že členské státy podporují Soudní dvůr a jeho proevropskou dimenzi ve více jak 50% řešených případů. Význam rozhodování Evropského soudního dvora se neomezuje pouze na konkrétní soudní spor, ale má účinek erga omnes. Jakmile dojde k tomu, že Soudní dvůr objasní právní případ, je jeho rozhodnutí platné v celé Evropské unii a má přímý účinek pro národní vlády, dále pro zákonodárné orgány Evropské unie a členské státy, stejně tak jako pro národní soudy v členských státech unie. Pokud se zaměříme na interakce mezi vládami národních států a Soudním dvorem, tak získáme pouze částečnou odpověď, která by nám osvětlila význam a postavení Soudního dvora. Abychom mohli analyzovat, do jaké míry jsou omezeny členské státy při přijímání judikatury, která působí erga omnes, musíme se podívat nad rámec jednotlivých sporů. Pokud se v tomto případě jedná o spor s politickým podtextem, tak pro nadměrný konstitucionalismus je typickým prvkem to, že Soudní dvůr uplatňuje primární právo EU vedle sekundárního (Blauberger – Schmidt 2017: 911).

¹Vůči všem, používá se v působnosti práva

V souvislosti s nezávislostí Soudního dvora se rozhořela debata mezi dvěma tábory a to mezi zástupci nadnárodního přístupu a mezivládního. Oba tyto proudy přichází s nejednoznačnou odpovědí na otázku, zda je Soudní dvůr hráčem v politickém systému EU. Na základě výkladu práva EU je hlavním úkolem Soudního dvora zajišťovat přímý účinek soudních rozhodnutí a dohlížet na výklad Smluv Evropského společenství respektive unie a jejich nadřazenosti nad národními legislativami členských států unie. Tyto doktríny vznikly v 60. letech a odrážely tehdejší pojetí role Soudního dvora v institucionálním systému společenství. Ke změně tohoto paradigmatu dochází v souvislosti s přijetím Smlouvy o evropském hospodářském společenství. Tato smlouva, která byla založená na mezivládním přístupu, vedla k odlišnému pojetí ústavního rámce EU. V zakládajících smlouvách Evropské unie najdeme celou řadu konkrétních politických cílů, kterých chce unie dosáhnout, zatímco základní stavební prvky tradičních ústav jako je role právního státu či základní práva nejsou dostatečně rozvinuta. Na základě rozboru Smlouvy o evropském hospodářském společenství, můžeme říci, že rozhodnutí Soudního dvora EU mají přímý důsledek na tvorbu politik, nejen na úrovni celounijní, ale také na úrovni národních států. Na základě jednomyslnosti při přijímání změn smluv, je mnohem náročnější zamítnout rozhodnutí soudního dvora než v kontextu vnitrostátních ústavních právních předpisů (Blauberger – Schmidt 2017: 907–908).

V tomto ohledu je nutné poukázat na to, vysoké vytížení Soudního dvora umožňuje postupovat pouze po malých krůčcích a Soudní dvůr se snaží všechny kroky vyvažovat a respektuje připomínky členských států vůči rozhodnutím. To znamená, že judikatura Evropského soudního dvora se může vyvíjet velmi expanzivní efekt v průběhu času (Blauberger – Schmidt 2017: 910).

Z perspektivy politické vědy je důležité zjistit, jaký reálný vliv mají rozhodnutí Soudního dvora na tvorbu evropských politik. Význam Soudního dvora v procesu evropské integrace je možné hodnotit na základě toho, jak jeho úvahy a doktríny ovlivňují a jsou začleněny do procesu tvorby politiky a zda Soudní dvůr může podporovat rozdílené evropské politiky, které pak formují výslednou legislativu (Wasserfallen 2010: 1129).

V souvislosti s judicizací se objevuje celá řada kritiků, kteří tvrdí, že SDEU má podobu aktivistického soudu, který překročil svoji roli tím, že se snaží na základě vlastních rozhodnutí vytvářet kvazifederální ústavní politický řád. Další kritici přichází s názorem, že SDEU vznikl z toho důvodu, aby snížil národní svrchovanost členských států a vydával rozhodnutí, která budou v rozporu s názory demokraticky zvolených vlád. Velmi často je v souvislosti s kritikou zmiňován demokratický deficit Evropské unie, který aktivismus soudního dvora jen potvrzuje. Soudní aktivismus, je kritizován napříč politickým spektrem a to z důvodu, že je v rozporu s tradičními modely parlamentní demokracie v Evropě (Kelemen 2013: 297).

Kromě kritiků, se objevuje celá řada zastánců judicizace, kteří tvrdí, že rostoucí vliv soudů nenarušuje fungování demokracie a to z důvodu, že pouze plní své funkce, které jim byly svěřeny a že svými rozhodnutími pouze reagují na politické vstupy v systému. Podle zastánců judicizace nepodryvá demokracii, ale posiluje ji. To je rovněž podpořeno tím, že v každém politickém systému dochází k oddělení moci a na základě toho můžeme vidět, že úkolem soudů je řešit spory týkající se delegace moci. To je ještě podloženo principem „Nemo iudex in causa sua“². Hlavním úkolem soudů je v tomto případě řešit spory týkající se výkladu ústavních zvyklostí (Kelemen 2013: 299-300).

Veřejné politiky Evropské unie jsou ovlivňovány rozhodnutími Soudního dvora a to na základě interpretace, která svými výstupy formuje podobu jednotlivých sektorových politik (Martinsen 2015:7).

Suzanne Schmidt chápe Soudní dvůr jako politického aktéra a to na základě toho, že svými rozhodnutími ovlivňuje tvorbu politiky na obou úrovních, jak evropské, tak ve členských státech unie (Schmidt 2018: 23).

Za poslední dvě desetiletí dali vzniknout právní znalci a sociální vědci celé řadě teorií, které vysvětlují vztah mezi soudní mocí a vládou. Stone Sweet tvrdí, že vliv práva a soudů na evropskou integraci, tvorbu evropských politik a i na samotnou Evropskou unii je silný a dochází k jeho posilování. Vliv soudů se netýká pouze unie, ale má vliv také na národní systémy tvorby práva. Tvrdí, že na základě přijetí Lisabonské smlouvy došlo k posílení nadnárodního prvku integrace, kdy došlo například ke změně postupů přijímání právních předpisů, zároveň došlo k posílení

² Nikdo by neměl být soudcem ve své vlastní věci

pozice Evropského parlamentu a status Soudního dvora zůstal i po přijetí Lisabonské smlouvy nezměněn. Očekává, že dojde k tomu, že Soudní dvůr se ocitne pod nátlakem vnitrostátních soudů, tlak na něj bude vytvářen i ze strany Evropského soudu pro lidská práva a pravděpodobně dojde k tomu, že Soudní dvůr bude zasahovat do vytváření politik na evropské úrovni. V důsledku toho dojde k tomu, že se vliv soudní moci na vládu a vládnutí bude více prohlubovat (Stone Sweet 2010: 39–41).

Kelemen se zabývá otázkou, nakolik je vláda soudců žádoucí v demokratických právních systémech? Zabývá se tím, zda skutečně dochází k tomu, že soudy velmi často zablokují systém tím, že blokují legislativní akty a rozhodnutí demokraticky zvolených představitelů státu, což pak může vést k ohrožení demokracie? Tvrdí, že většina výzkumníků, kteří se zabývali tímto problémem má na vliv soudní moci na demokracii v Evropě dost negativní postoj. On sám, ale s nimi nesouhlasí a tvrdí, že soudní systém Evropské unie, který je tvořen SDEU a sítí národních soudů v jednotlivých členských státech naopak, napomáhá posilování demokracie v Evropě (Kelemen 2013: 304).

Judicizace je fenomén, kterým se zabývá celá řada autorů a myšlenkových proudů. Obecně můžeme říci, že judicizaci je možné zkoumat všemi možnými způsoby. V souvislosti se soudní mocí nesmíme zapomenout na klasickou definici moci od Dahla, kdy je jeden aktér de facto donucen druhým učinit něco, co by normálně neudělal. Všechny tyto koncepty, které se zabývají judicizací nám potvrzují, že soudní moc není zcela nezávislým aktérem, že vždy je nějakým způsobem ovlivňována. Tento vliv může, v případě Soudního dvora, buď pocházet přímo od členských států společenství, nebo nepřímo prostřednictvím soudců, kteří jsou členskými státy voleni a kteří jsou stoupenci určitých proudů, ať se již jedná o stoupence integrace nebo euroskeptiky. Vliv Soudního dvora bude zkoumat na vybraných rozsudcích a v souvislosti s tím zmíníme postoje různých členských států, čímž budeme Soudní dvůr zkoumat optikou kvantitativní studie autorů Larssona a Naurina. Mimo to je pro výzkum soudní moci důležitá studie Stone Sweeta, který se zaměřuje na spor mezi dvěma aktéry, který pak přechází v triádu, kdy se zapojuje aktér třetí, který má funkci arbitra.

3. Soudní dvůr EU v politickém systému Evropské unie

V rámci této kapitoly se zaměříme na představení Soudního dvora, dále se podíváme na jeho právní základ a na základě zakládajících smluv se zaměříme na jednotlivé změny týkající se struktury a kompetencí Soudního dvora. Největší pozornost budeme věnovat především období od 60. do přelomu 80. a 90. let, které je svým způsobem specifické a to z toho důvodu, že se jednalo o období, ve kterém vznikaly nejdůležitější rozsudky, které nejen, že ovlivnily Soudní dvůr jako takový, který si své pravomoci vykládal velmi široce, to souviselo s tím, že zakládající smlouvy byly napsány velmi obecně a přesně nevymezovaly roli Soudního dvora. Druhým důvodem, je otázka vlivu jednotlivých judikátů na formování vnitřního trhu.

Evropská unie je společenství, které je výsledkem dobrovolné ekonomické a politické integrace mezi národními státy v Evropě. Nabízí se otázka, zda můžeme Evropskou unii chápat jako politický systém či nikoliv. Na Evropskou unii jako na politický systém nahlíží celá řada autorů, ať se již jedná o Gabriela Almonda, Davida Eastona či v neposlední řadě Simona Hixe. Almond a Easton vytvořili několik definicí, které jsou základním stavebním prvkem demokratického politického systému (Hix 2005:1–2).

První podmínka, na základě které oba autoři definují politický systém, je že existuje jasně stanovený a definovaný soubor institucí, které se podílejí na kolektivním rozhodování a soubor pravidel, která upravují vztah mezi těmito institucemi. Druhá podmínka, která musí být naplněna, abychom mohli hovořit o politickém systému je taková, že občané a sociální skupiny hledají způsob, jak by mohli prosazovat svoje zájmy skrze politický systém. Především skrze zprostředkující organizace, politické strany či v neposlední řadě zájmové skupiny. Třetí podmínka spočívá v tom, že kolektivní rozhodování v rámci politického systému má značný dopad na distribuci ekonomických zdrojů a alokaci sociálních a politických hodnot napříč celým systémem. Poslední podmínka se zabývá interakcemi, které jsou zpětnou vazbou mezi politickými výstupy, požadavky na systém, rozhodování a mnoho dalších (Hix 2005:1–3).

Pokud se zaměříme na tyto požadavky, které musí politický systém dle autorů Almonda a Eastona splňovat, můžeme potvrdit, že Evropská unie všechny tuto elementy splňuje. Abychom to dokázali, je nutné si k jednotlivým požadavkům na politický systém uvést příklady, které to potvrzují (Hix 2005: 3).

První podmínka je splněna na základě toho, že Evropská unie disponuje celou řadou institucí, které jsou zakotveny v zakládajících smlouvách. Hlavními institucemi jsou Komise, Rada, Evropský a parlament a v neposlední řadě pak Soudní dvůr EU. Toto institucionální zakotvení prošlo celou řadou reforem a to na základě jednotlivých smluv EU, které přisoudili jednotlivým institucím celou řadu exekutivních, legislativních a soudních pravomocí v závislosti na tom o jakou instituci se jedná. Tato podmínka je tedy dodržena, neboť Evropská unie disponuje nejvíce formalizovaným a komplexním souborem rozhodovacích pravidel ze všech politických systémů na světě (Hix 2005: 3).

Druhá podmínka se zaměřuje na to, že pokud disponují mocí jednotlivé instituce politického systému, dochází ke zvyšování počtu nestátních aktérů, kteří se snaží vyvíjet tlak na systém a získávat vliv. Nestátními aktéry jsou myšleny například korporace a obchodní asociace až po obchodní unie, enviromentální skupiny a konzumenty a v neposlední řadě také politické skupiny. Nejmocnější a nejvíce instituciolizovanou pozici v Evropské unii zastávají jednotlivé členské státy a politické strany, které participují na vládách členských států. Centralizace jednotlivých vlád, ale činí z EU stejnou organizaci, jakými jsou třeba OSN, ale s tím rozdílem, že vlády členských států nemají v EU monopol na politické požadavky. Požadavky v EU vznikají z celé komplexní sítě veřejných a soukromých skupin, které soutěží o to, která z nich bude mít větší vliv na politický proces s cílem chránit či podporovat své vlastní zájmy (Hix 2005: 3).

Třetí podmínka je v případě Evropské unie naplněna na základě toho, že rozhodování v rámci Evropské unie jsou významná a to z důvodu, že politiky Evropské unie pokrývají všechny oblasti veřejných politik včetně regulace trhu, ochrany životního prostředí, zemědělství, výzkumu a rozvoje, kohezních politik, justice a dodržování lidských práv, mezinárodního obchodu, obrany a zahraniční politiky a mnoho dalších. Majone uvádí, že více jak 80% akademiků se domnívá, že pravidla pokrývají oblasti od vytváření, distribuce až po výměnu zboží, služeb a kapitálu (Hix

2005: 3).

Poslední předpoklad, díky němuž můžeme označit Evropskou unii za politický systém, souvisí s politickým procesem v EU. Ten je dán čtvrtletním setkáváním hlav vlád členských států na půdě Evropské rady, což je možná jediný způsob setkávání, který lidé zaznamenávají. To podporuje myšlenku, že k setkávání dochází jen velmi sporadicky, jako je tomu u jiných organizací, ale realita je úplně jiná. Ve skutečnosti dochází k pravidelné výměně názorů mezi jednotlivými institucemi přímo v Bruselu, mezi národními parlamenty a Bruselem, mezi celou řadou sektorových ministerstev v národních státech či na bileterální úrovni mezi národními parlamenty a soukromými zájmy vládních představitelů, jak na úrovni národní, tak přímo v Bruselu (Hix 2005: 3).

3.1 Historický přehled

Založení Soudního dvora je velmi úzce spjato s utvářením nové podoby Evropy a to v souvislosti s politikou a spravedlností. Tento počín byl spojován s vizí, že budoucí konflikty, které by se mohly v Evropě objevit, by neměly být spojovány s válkami, ale měly by být řešeny jinými prostředky založenými na vzájemné spolupráci mezi aktéry konfliktu (Tamm 2013: 13–14).

Soudní dvůr vznikl v roce 1952 a to jako soudní těleso v rámci Evropského společenství uhlí a oceli. S cílem chránit suverenitu členských států Společenství. Ani ne o dekádu dochází v souvislosti s přijetím Římských smluv, konkrétně tedy Smlouvy o založení Evropského hospodářského společenství a Smlouvy o Euroatom k transformaci Soudního dvora, který je nezávislý na členských státech. Autorita Soudního dvora byla posilována v průběhu času a to díky rozhodnutím samotného Soudního dvora (Terpan – Saurugger 2017: 10).

Evropská společenství, stejně jako Evropská unie dnes, bylo založeno na vládě práva a k ní neodmyslitelně patří soudní moc. Porušení pravidel, která jsou pro všechny členy společenství závazná, je vymáháno soudy, pro které je charakteristická nezávislost. Soudní dvůr se v politickém systému Evropské unie soustředí nejen na jednotný výklad práva, který je zajištěn na základě řízení o předběžné otázce, ale jeho úkolem je řešit soudní spory. Před Soudním dvorem probíhají zvláštní druhy řízení, kterým se budeme věnovat později (Zbiral 2007: 126).

Soudní dvůr je dnes úplně odlišnou institucí, než tomu bylo v době jeho založení. Hlavním cílem Soudního dvora bylo podporovat evropskou integraci, což je někdy považováno za jedno z kontroverzních témat v souvislosti se Soudním dvorem. Od roku 1952 prošel celou řadou reforem, kdy se měnila struktura, složení a pravomoci Soudního dvora. Dnes je složen ze dvou nezávislých soudních těles, jejichž cílem je především dohlížet na dodržování evropského práva a skrze efektivní metody dohlížet na jeho aplikaci do národních legislativ. Skrze princip nadřazenosti evropského práva, princip přímého účinku došlo k zefektivnění evropské legislativy (Hodson – Peterson 2017: 180–181).

3.2 Právní základ Soudního dvora

Právní postavení Soudního dvora upravovala po jeho založení Smlouva o ESUO, známá také jako Pařížská smlouva. Soudnímu dvoru se konkrétně věnuje hlava II kapitola IV, a články 31 až 45, které se zabývají úkolem Soudního dvora, dále jeho složením či jednotlivým druhům řízení (Pařížská smlouva 1951: 11).

Článek 31 Smlouvy o ESUO se věnuje cíli Soudního dvora, který je zde definován tak, že primárním cílem je zajišťovat dodržování práva při výkladu a provádění Smlouvy o ESUO a prováděcích předpisů. (Pařížská smlouva 1951: 11) Cíl je tedy stanoven příliš obecně, což může mít důsledek na fungování Soudního dvora v následujících letech (Pařížská smlouva 1951: 11).

Článek 32 se věnuje složení, které je opět velmi obecně představeno. Najdeme zde zmínku o tom, že Soudní dvůr je složen z 15 soudců, kteří zasedají v plénu a to pouze v případě, je-li účastníkem řízení členský stát nebo orgán Společenství. Mimo to je tu představeno zasedání soudu v senátech, které jsou složeny ze tří, pěti nebo sedmi soudců. Jejich úkolem je scházet se v případě provádění přípravných opatření či rozhodování určitých věcí v souladu s podmínkami, které jsou k tomuto účelu stanoveny (Pařížská smlouva 1951: 11).

Článek 32a se věnuje generálním advokátům, jejichž počet není pevně stanoven. Na základě tohoto článku je Soudnímu dvoru nápomocno 8 generálních advokátů, s tou výjimkou že na roky 1995 až 2000 je jmenováno 9 generálních advokátů.

Tento článek se mimo jiné věnuje agendě generálních advokátů, jejichž úkolem je předkládat závěry na otázky v řízeních, která jsou Soudnímu dvoru předložena a tím, že je jejich úkolem pomáhat Soudnímu dvoru naplňovat cíl, který je stanoven na základě článku 31 této Smlouvy (Pařížská smlouva 1951: 11).

Článek 32b se zabývá jmenováním a funkčním obdobím soudců a generálních advokátů Soudního dvora. Ti jsou vybíráni z osob, u kterých je zaručena nezávislost a kteří splňují podmínky, které jsou kladeny na výkon nejvyšších soudních funkcí v jejich národních státech, nebo se jedná o uznávané právní teoretiky. Funkční období je stanoveno na 6 let s možností znovuzvolení a s tou podmínkou, že každé 3 roky je vyměněno 7 až 8 soudců. Stejný postup platí také pro generální advokáty s tou výjimkou, že každé 3 roky dojde k obměně 4 generálních advokátů. Na tři roky s možností znovuzvolení je volen předseda Soudního dvora, kterého si soudci volí ze svého středu. Dále je ve Smlouvě o ESUO zmíněn Soud prvního stupně, konkrétně tedy v článku 32d, jehož hlavním úkolem je rozhodovat typy žalob, které vymezuje odstavce 2 a proti kterému je možné podat opravný prostředek k Soudnímu dvoru a to za předem stanovených podmínek. Tento článek se rovněž věnuje složení tohoto soudního tělesa (Pařížská smlouva 1951: 11).

V článcích 33 až 40 se pojednává o jednotlivých typech žalob, které lze podat k Soudnímu dvoru. Jako je například žaloba na neplatnost, žaloba na nečinnost či žaloba na náhradu škody. Smlouva o ESUO se věnuje také rozhodování o předběžných otázkách a to konkrétně v článku 41, kde je stanoveno, že Soudní dvůr může rozhodovat o předběžné otázce týkající se platnosti usnesení Rady či Komise a to v případě, že by došlo k napadení platnosti některého z usnesení Rady či Komise během řízení před vnitrostátním soudem (Pařížská smlouva 1951:12–13).

Nutné je věnovat pozornost článkům věnujícím se vykonatelnosti a statutu Soudního dvora. Podmínky vykonatelnost rozsudků na území členských států jsou stanoveny článkem 92 této Smlouvy a to na základě článku 44, a pokud se zaměříme na statut Soudního dvora, tak ten je podrobněji rozebrán v protokolu Smlouvy o založení ESUO (Pařížská smlouva 1951: 14).

Řízení, která probíhala před Soudním dvorem, v jeho raných letech fungování, měla spíše technickou povahu. První případ se projednával v roce 1953 a týkal se

rozhodnutí Vysokého představitele o koncesích, které byly poskytovány německým železnicím, plynárenským a elektrárenským firmám. Žádný z těchto soudních případů, které byly projednávány před Soudním dvorem, se nestal tak slavným, jako některé spory řešené v pozdějších letech, které ještě v práci zmíníme a více rozebereme (Tamm 2013: 18–19)

Další etapa vývoje Soudního dvora souvisela s prohlubováním evropské integrace, kdy došlo k podepsání Římských smluv. V souvislosti s podepsáním Římských smluv se však příliš nezměnila ani podoba ani funkce Soudního dvora (Zbíral 2007: 127).

Vyjednávání Římských smluv s sebou nepřinesla žádnou výraznější změnu, která by se týkala role Soudního dvora. Již v roce 1956 přišla Francie s návrhem, že by nově vzniklá společenství měly přijmout stávající podobu Soudního dvora. Ačkoliv nikdo neměl námitky vůči „vládě soudců“, které se obával Jean Monet. Úkolem Soudního dvora bylo jednat jako arbitr mezi institucemi Evropských společenství s možností zrušit jimi přijaté právní předpisy, které nevycházejí z jeho pravomocí. Zároveň se Smlouva o ES zabývá tím, že je úkolem členských států uplatňovat komunitární právo na národní úrovni (Tamm 2013: 19).

S přijetím Lisabonské smlouvy došlo k minimální změně struktury soudního systému Evropské unie. Došlo pouze k přejmenování, nikoliv ke zrušení klíčových soudních těles, Soudního dvora a Tribunálu. Zároveň nedošlo k navýšení počtu specializovaných soudů nižšího stupně, jejichž počet a zaměření má být nadále upravováno za pomoci nařízení Parlamentu a Rady, a přijato řádným legislativním postupem a to dle článku 294 SFEU. Na základě článku 257 SFEU musí toto nařízení rovněž obsahovat pravomoci a složení těchto specializovaných soudů (Šlosarčík – Kasáková 2013: 158–159).

Přece jen několik drobných změn v souvislosti s lisabonskou novelizací proběhlo. S přijetím Lisabonské smlouvy souvisela další změna a to odstranění pojmu „Soudní dvůr ES“, který měl dvojitý význam. Mohl jednat odkazovat k celé soustavě soudů nebo jen k vrcholnému soudnímu orgánu soudní soustavy. Lisabonská smlouva znamenala další změnu a ta se týkala zavedení termínu „Soudní dvůr EU“ pro označení soudů sídlících v Lucemburku a termín „Soudní dvůr“ pak pouze pro vrcholný soudní

orgán Evropské unie. Dále došlo k přejmenování soudů prvního stupně na Tribunál a to z toho důvodu, že soudy prvního stupně ne vždy rozhodovaly jako soudní instance prvního stupně, ale zabýval se dalšími otázkami, jako byly například rozhodnutí Soudu pro veřejnou službu. Změna terminologie na základě přijetí Lisabonské smlouvy měla dopad také na soudy na nejnižší úrovni, pro které bylo zavedeno pojmenování „specializované soudy“ (Šlosarčík – Kasáková 2013: 158).

Lisabonská smlouva neprovedla příliš radikální změnu v institucionální nastavení Evropské unie. Jedním z odmítavých kroků bylo vytvoření decentralizovaného systému soudnictví po vzoru Spojených států amerických. Lisabonská smlouva zachovala princip, kdy každý členský stát je zastoupen jedním soudcem. Personální změny se týkaly především Tribunálu, kdy nebyl členským státům zaručen princip rovnosti. Nejvíce patrnou změnou byl plán na vytvoření panelu specialistů, kteří by posuzovali způsobilost všech kandidátů, kteří jsou vybráni do funkcí soudců a generálních advokátů a to na základě článku 255 SFEU, který zmíníme níže (Šlosarčík – Kasáková 2013: 159–160).

Další smlouva, která se věnovala postavení a roli Soudního dvora byla Smlouva o fungování Evropské unie a to konkrétně tedy hlava I, kapitola I, oddíl 5 a články 251 až 281 SFEU. Článek 251 SFEU je věnován tomu, v jakých možných variantách může Soudní dvůr zasedat, ať je to již v senátech složených z různého počtu soudců nebo v plénu (ÚZ 2014: 51).

Článek 252 SFEU je pak věnován generálním advokátům, jejichž počet je možné na žádost Soudního dvora zvýšit a to jednomyslným rozhodnutím Rady. Rovněž je zde zmíněna role generálních advokátů, jejichž úkolem je předkládat stanoviska ve věcech, které požadují účast SDEU a to dle Statutu Soudního dvora. Způsob a podmínky výběru osob na pozice soudců a generálních advokátů jsou zmíněny v článku 253 SFEU, který rovněž určuje délku funkčního období s tím, že každé tři roky dochází k částečné obměně soudců a generálních advokátů a to v souladu se Statutem SDEU (ÚZ 2014: 51).

Významným je článek 255 SFEU, který se zabývá vytvořením speciálního výboru, jehož úkolem je vydávat vyjádření týkající se vhodnosti kandidátů na pozici soudce nebo generálního advokáta Soudního dvora a Tribunálu. Výbor je složen z počtu

7 osob, které jsou vybírány mezi bývalými členy Soudního dvora a Tribunálu, soudů v členských státech a uznávanými právními teoretiky. Rada přijímá rozhodnutí, jež stanovují podmínky fungování a jmenování členů tohoto výboru. Evropský parlament má možnost vybrat jednu osobu do tohoto výboru (ÚZ 2014: 51).

Dále je nutné zmínit článek 263 SFEU, který konkrétně vymezuje úlohu Soudního dvora, kdy má pravomoc přezkoumávat platnost legislativních aktů ostatních institucí Evropské unie. Výjimkou jsou doporučení a stanoviska, a předpisy Parlamentu a Rady, které se vztahují na třetí osoby. V článku 267 SFEU je zmíněna předběžná otázka a pravomoc Soudního dvora o ní rozhodovat v souvislosti s výkladem Smluv, nebo platnosti a výkladu aktů, které byly přijaty jinými institucemi Evropské unie (ÚZ 2014: 53)

Soudní dvůr nemá pravomoc řešit ustanovení týkající se SZBP a ani aktů, které byly přijaty v souvislosti s ní a to na základě článku 275 SFEU (ÚZ 2014: 54).

Ačkoliv se Soudní dvůr vyznačuje podobnou organizací a strukturou jakou bychom našli u jiných mezinárodních soudů, najdeme zde několik specifik. Jedním ze specifik je role soudců, kteří jako jediní mají rozhodovací pravomoc v rámci Soudního dvora Evropské unie. Administrativa a chod soudního dvora je na tajemníkovi a pomocném personálu (Siman – Slašťan 2010: 77).

3.3 Struktura Soudního dvora

Klasická struktura soudních systémů členských států je tvořena tzv. pyramidou, kdy nejnižší stojí soudy prvního stupně, vrcholným orgánem soudnictví je pak ústavní soud. Struktura Soudního dvora Evropské unie se od klasické struktury odlišuje a to je dáno především vývojem soudů v Lucemburku. Vliv na strukturu soudů v Lucemburku měla bezesporu délka jednotlivých druhů řízení, kdy například řízení o předběžné otázce trvalo zpravidla 18 měsíců a přímé žaloby byly projednávány až 24 měsíců. Proto v roce 1988 byl k Evropskému soudnímu dvoru připojen Soud prvního stupně, dnes existuje pod názvem Tribunál, který měl urychlit délku jednotlivých řízení (Bobek 2015: 154).

Dnes je soudní dvůr složen z 28 soudců a 11 generálních advokátů (European Union 2018). Zároveň se na chodu Soudního dvora podílí přibližně 2000 zaměstnanců, kteří mají na starost administrativu a každodenní chod této instituce. Došlo také ke změně zasedání soudů, kdy v současné době téměř výhradně nezasedá soudní dvůr EU v plénu. Většina případů je rozhodována v menších senátech a to skládající se z 5 nebo 3 soudců. Velký senát je pak složen z 15 členů včetně předsedy, místopředsedy a 3 prezidentů ze senátu, kde zasedá 5 soudců (Bobek 2015: 155–156)

Soudci a generální advokáti jsou vybíráni podle kritérií, na jejichž základě splňují potřebné vzdělání, které jim v členských státech umožňuje vykonávat nejvyšší soudcovskou funkci, nebo jsou uznávanými právními odborníky. Podmínkou pro výkon funkce soudce není předchozí praxe, což znamená, že soudcem se může stát nejen kariérní soudce, ale také vysokoškolský pedagog, právníci z oblasti soukromé sféry (Velká Británie a Irsko) nebo státní úředníci, kteří mají právnické vzdělání. Překážkou pro výkon funkce není ani předchozí politická činnost, s čím nesouhlasí celá řada odborových organizací (Siman – Slašťan 2010: 80–81).

Funkční období soudců a generálních advokátů Soudního dvora Evropské unie je stanoveno na 6 let a to dle článku 253 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie. Na základě zakládajících smluv je rovněž možné znovuzvolení soudců i generálních advokátů do jejich funkce. Funkční období Soudního dvora však nezačíná a nekončí u všech jeho členů v tentýž den, aby byla zachována kontinuita fungování soudu, dochází k částečné obměně každé 3 roky. Obměna se týká rovněž generálních advokátů, kdy každé tři roky dojde k výměně 4 generálních advokátů. Funkční období začíná dnem, který je uveden ve jmenovacím dekretu, pokud tam datum uvedené není, počítá se dnem započetí funkce den vydání jmenovacího dekretu (Siman – Slašťan 2010: 83–84).

3.4 Tribunál

Tribunál je druhým soudním tělesem v rámci Soudního dvora Evropské unie. Byl vytvořen v roce 1989 s cílem ulehčit Soudnímu dvoru, který se v té době potýkal s narůstající agendou (Kenealy – Peterson – Corbett 2015: 62). Před přejmenováním na Tribunál, ke kterému dochází s přijetím Lisabonské smlouvy, byl tento soud nazýván Soudem prvního stupně (Siman – Slašťan 2010: 101).

Soudcem mohou být osoby, které splňují podmínku nezávislosti, jejich vzdělání může být nižší než u soudce nebo generálního advokáta SDEU, ale musí být způsobilým k výkonu vysoké soudní funkce. Při výkonu funkce pomáhají soudcům Tribunálu tři referendáři. Stejně tak jako u Soudního dvora, je v čele Tribunálu předseda, který určuje činnost Tribunálu a senátu, kterému je určitý spor delegován (Tomášek a kol. 2013: 370).

V současné době je Tribunál složen ze 46 členů (Soudní dvůr 2018). Počet soudců je dán tak, že každý členský stát je zastoupen minimálně jedním soudcem. Na základě Smlouvy z Nice, byl Tribunálu udělen speciální status nezávislého soudního tělesa a došlo k tomu, že před Tribunálem bylo projednáváno více soudních případů, jako například projednávání předběžných rozhodnutí. Tribunál rovněž přispěl k rozvoji soutěžního práva a práva vnějšího obchodu Evropské unie (Kapsis 2013: 176).

Složení, činnost a administrativa Tribunálu není rozdílná od Soudního dvora. Stejně tak odpovídá délka funkčního období a proces obměny členů tohoto soudního tělesa. Odlišnost od Soudního dvora Evropské unie je v tom, že v Tribunálu nezasedají generální advokáti. Úlohu generálního advokáta tak zastává některý ze soudců, pokud je to potřeba (Klíma 2011: 321).

Tribunál stejně tak jako Soudní dvůr nemá tendenci se zapojovat do politických a konstitučních témat. To umožňuje Tribunálu, aby se soustředil na čistě legislativní témata. Pravidla pro jmenování soudců Tribunálu jsou podobná těm, jakými jsou jmenování soudci Soudního dvora Evropské unie. Soudci jsou jmenováni na 6ti leté funkční období na základě návrhu panelu expertů. Soudci si ze svého středu volí předsedu Tribunálu stejně jako je tomu u Soudního dvora Evropské unie. Stejně jako Soudní dvůr zasedá Tribunál primárně jako komora, která se schází ve složení 3 až 5 soudců. Rovněž může zasedat ve složení tzv. Velké komory, ve které zasedá 13 soudců. V plném složení zasedá Tribunál pouze ve speciálních případech (Kapsis 2013: 176).

Řízení před Tribunálem se skládá ze dvou částí a to z části písemné a ústní. Tribunál rovněž disponuje vlastním jednacím řádem. K zahájení řízení je nutné, aby advokát podal písemnou žalobu, jejíž podoba je zaslána soudní kanceláří a zveřejněny její hlavní body v Úředním věstníku Evropské unie. Protistrana

má dvouměsíční lhůtu od doručení žaloby, aby se k její skutkové podstatě vyjádřila. Ústní jednání probíhá formou veřejného slyšení, během něhož jsou kladeny otázky všem účastníkům řízení. Řízení se mohou účastnit rovněž vedlejší účastníci řízení, kterými mohou být osoby, členské státy, ale i orgány Evropské unie. Soudce zpravodaj připraví návrh rozsudku, který je vyhlášen na veřejném jednání a to po poradě soudců nad připraveným návrhem (Soudní dvůr 2018).

Když porovnáme jednotlivé smlouvy, můžeme vidět, že během let vývoje evropské integrace došlo k tomu, že zakládající smlouvy začaly být více konkrétní a řešit podrobněji pravomoci, strukturu a fungování Soudního dvora. Když došlo k založení Soudního dvora v souvislosti s ESUO, věnovaly se Soudnímu dvoru pouze články 31 až 45, oproti tomu Smlouva o fungování Evropské unie je mnohem více konkrétní a přesně stanovuje pravomoci a působnost Soudního dvora. To, že dnes je jeho role velmi konkrétní můžeme doložit na tom, že je Soudnímu dvoru věnováno přesně 30 článků v této smlouvě. To jen potvrzuje předpoklad, že dříve byl Soudní dvůr skutečně politickým aktérem, který se právě kvůli nejednoznačnosti a širokému poli působnosti zapojoval do politiky a šel až za pravomoci, které mu byly svěřeny.

3.5 Jmenování a role soudců a generálních advokátů

Princip výběru soudců a generálních advokátů byl zanesen již v Římských smlouvách z roku 1957, kdy článek 167 této smlouvy nám říká, že soudci a generální advokáti jsou vybíráni z osob, o jejich nezávislosti nemůže být pochybováno a zároveň se jedná o osoby, které splňují požadavky na vykonávání nejvyššího soudcovského vzdělání v jejich členském státě (Sauvé 2015: 78).

Výběr a jmenování soudců je vždy velmi citlivou záležitostí a v souvislosti s evropskými soudy to platí dvojnásob. A proto došlo k vytvoření speciálního výboru na základě článku 255 SFEU, jehož úkolem je vybírat vhodné kandidáty na pozici soudce a generálního advokáta. Princip výběru soudců byl zanesen již v zakládajících smlouvách, kde platilo pravidlo, že každý stát může jmenovat jednoho soudce. Tento postup byl kritizován Německem, které se vyjádřilo, že vliv členských států může ohrožovat nezávislost tohoto nově vybudovaného soudního tělesa. A tak došlo k tomu, že byly navrženy reformy, které politický vliv členských států měly eliminovat. V 80. letech navrhoval parlament reformu, kdy by Rada volila jednu polovinu soudců

a Parlament druhou, čímž by byla zachována nezávislost soudu. Druhou variantou bylo schválení všech soudců Parlamentem. Soudní dvůr ale tento postup, který by podléhal schválení parlamentu, odmítal (Dumbrovský – Petkova– Sluis 2014: 455–459).

Tento panel má vlastní kritéria, která využívá k výběru vhodných kandidátů. Poté, co panel obdrží od členského státu jméno kandidáta, požádá členský stát o doložení důvodů, které vedly členský stát k výběru tohoto kandidáta, dále motivační dopis kandidáta a další potřebné informace. Dále je posuzováno odborné vzdělání, nezávislost a nestrannost kandidáta, mimo to také jazykové dovednosti a schopnost pracovat a interpretovat právní předpisy různých právních řádů členských států Evropské unie. Všechna tyto kritéria jsou součástí hodnocení jednotlivých kandidátů. Zohledňována jsou nejvíce kritéria, která se zabývají nezávislostí, zkušenostmi a právní odborností daného kandidáta (Dumbrovský – Petkova– Sluis 2014: 461–462).

První kritérium se týká nezávislosti daného kandidáta, která je základním stavebním kamenem soudnictví. Dále je kladen důraz na analytické právní dovednosti jednotlivých kandidátů, na znalost právního systému Evropské unie a schopnost předvídat vliv rozsudku Soudního dvora na vnitrostátní legislativy členských států. Zkoumáno je dosažené vysokoškolské vzdělání, soudní či akademická praxe. Třetím kritériem je pak právní odbornost, která je zohledňována v souvislosti s délkou praxe jednotlivých kandidátů. Upřednostňováni jsou ti kandidáti, kteří mají zkušenosti v advokacii s minimálně dvacetiletou praxí pro výkon funkce soudce u Soudního dvora, nebo patnáctiletou praxí pro Tribunál (Dumbrovský – Petkova– Sluis 2014: 462–463).

Celou řadou reforem prošel nejen samotný Soudní dvůr, ale také procedura jmenování Soudců a generálních advokátů. Od vzniku Soudního dvora docházelo nejen k navyšování počtu soudců a generálních advokátů, ale také ke změně procedury jejich výběru. Předpokládá se, že další reformy³ týkající se především počtu soudců i generálních advokátů budou i nadále probíhat.

³ Velmi často bývá zmiňováno posílení role Polska v soudním systému Evropské unie. Pokud by došlo ke zvýšení počtu generálních advokátů, získalo by Polsko stálého generálního advokáta. S navýšením počtu generálních advokátů by pak rotovali 2 posty generálních advokátů mezi malými a středními členskými státy Evropské unie. To by potvrdilo Polsko jako „velký stát unie a zároveň by došlo k posílení role malých členských států. O navýšení počtu generálních advokátů ale musí požádat Soudní dvůr a musí být jednomyslně schváleno všemi členskými státy EU a to na základě článku 252 SFEU. (Šlosarčík – Kasáková 2013:160)

Role generálních advokátů a soudců je stanovena Smlouvou, Statutem Soudního dvora, které upravují jmenování, jednací řád, ale také práva a povinnosti soudců a generálních advokátů. Konkrétně funkce generálních advokátů je specifikována v článku 252 SFEU, kdy jejich hlavním úkolem je předkládat Soudnímu dvoru svá stanoviska formou podrobného výkladu daného sporu. Role generálních advokátů není tolik limitována jako u soudců, jejich stanovisko je de facto jejich osobním názorem, což jejich funkci dává určitou míru individuality (Albors - Llorens 2012: 511–512).

Úloha generálních advokátů je klíčová v souvislosti se vznikem a rozvojem evropského *acquis*. Každé jednotlivé rozhodnutí Soudního dvora znovu prozkoumali a zvážili a nikdy z jejich strany nedošlo ke zpochybnění oprávněnosti těchto rozsudků a to obzvlášť v souvislosti s povahou a specifičností evropského právního řádu (Wiltz 2012: 591).

Jedním z významných úkolů generálních advokátů je podporovat soulad judikatury, což ale není tak jednoduché, jak se může na první pohled zdát. Jako příklad nám mohou posloužit rozsudky týkající se vymezení pojmu „omezení“ v souvislosti s volným pohybem v rámci vnitřního trhu či judikatura zabývající se odůvodněním přímé diskriminace (Wiltz 2012: 612).

Soudní dvůr organizuje svoji práci tím způsobem, že minimalizuje potenciální vliv těch soudců, kteří jsou příliš euroskeptičtí. Čím významnější je případ projednávaný před Soudním dvorem, tím většímu senátu je případ předložen. Předseda Soudního dvora má právo jmenovat jednotlivé členy senátu a tato strategie zaručuje to, že složení senátu bude reflektovat rovnováhu postojů vůči evropské integraci a minimalizuje negativní postoje (Kelemen 2012: 52).

V této kapitole jsme představili vývoj Soudního dvora, a jak se měnily jeho pravomoci, složení během evropské integrace. Věnován byl také prostor rozboru způsobu jmenování a roli soudců a generálních advokátů.

4 Působnost Soudního dvora

V této kapitole si představíme jednotlivé druhy řízení, podíváme se na jejich právní vymezení a také na politický dopad, která jednotlivá řízení mají. Mimo to, bude v této kapitole představen princip přímého účinku.

Působnost Soudního dvora můžeme dělit do 3 hlavních kategorií. Soudní dvůr poskytuje odpověď na položenou předběžnou otázku týkající se výkladu nebo platnosti aktu EU, kterou mohou pokládat národní soudy a to podle článku 267 SFEU. Rozhodnutí ESD je právně závazné, jak pro předkládající soud, tak i pro všechny ostatní soudy v budoucnu, kteří se na Soudní dvůr obrátí s předběžnou otázkou, týkající se stejné problematiky. Dále je v jeho kompetenci provádět soudní přezkum a to na základě článku 263 SFEU, kdy Soudní dvůr může posuzovat zákonnost aktů Unie, přezkoumávat odvolání proti rozhodnutí Tribunálu či žaloby členských států adresované přímo Evropskému soudnímu dvoru. Posledním typem je řešení sporů, které mohou vyvstat jak mezi institucemi navzájem nebo orgány Evropské unie a členskými státy, jako jsou žaloba na nesplnění povinnosti či žaloba na nečinnost (Bobek 2015: 156–157).

Pokud se zaměříme na tematické pojetí Soudního dvora, tak jeho primární úlohou v době, kdy vznikl, bylo řešit spory týkající se ekonomické oblasti. Nejčastěji byly řešeny spory týkající se vnitřního trhu, hospodářské soutěže, zemědělství či zdanění. S vývojem evropské integrace docházelo k rozšiřování agendy Soudního dvora. Dnes se jeho agenda rozšířila do oblastí týkající se soudní spolupráce ve věcech občansko-právních a správních, ochrany spotřebitele či životního prostředí (Bobek 2015: 157–158).

Před Soudním dvorem Evropské unie může probíhat několik typů řízení, které můžeme rozdělit do několika skupin: to na sporná a nesporná řízení a poté na řízení o opravných prostředcích. Cílem všech řízení je zajistit aplikaci unijního práva a jeho dodržování všemi členskými státy, institucemi a dalšími subjekty Evropské unie. Z našeho hlediska jsou nejdůležitější sporná řízení a to konkrétně řízení o žalobě na neplatnost aktů, řízení na náhradu škody způsobenou EU, řízení o žalobě pro porušení povinnosti a řízení o žalobě na nečinnost (Tomášek–Týč a kol 2013: 402–403).

Mezi pravomoci, kterými disponuje Tribunál, patří například rozhodování o žalobách proti fyzickým nebo právnickým osobám, jejichž předmětem je zrušení institucí nebo jiných subjektů Evropské unie, kterými jsou dotčeny nebo rozhodnutí proti právním aktům s obecnou působností. Dále může Tribunál na základě své pravomoci rozhodovat o žalobách, které podají členské státy proti Evropské komisi. Tribunál rozhoduje o žalobách, které mohou podat členské státy proti Radě, a to v souvislosti s ochrannými obchodními opatřeními či akty, kde Rada disponuje prováděcími opatřeními. Další žaloby, které lze k Tribunálu podat se mohou týkat oblastí jako je náhrada škody způsobená orgány Evropské unie, ochrana osobního vlastnictví či v neposlední řadě spory mezi orgány Evropské unie a personálem, týkající se pracovněprávních vztahů (Soudní dvůr 2018).

Na základě kompetencí není v pravomoci Soudního dvora, aby jednal ze své vlastní iniciativy. Případy, které se projednávají před Soudním dvorem, jsou předkládány jinými subjekty a Soudní dvůr je může projednávat na základě své jurisdikce. Soudní dvůr může projednávat dva typy řízení a to buď přímé žaloby, nebo předběžné otázky. Přímé žaloby může podávat více aktérů, ať jsou to členské státy, fyzické nebo právnické osoby, instituce nebo osoby z Evropské unie i mimo ni. Předběžné otázky směřjí Soudnímu dvoru Evropské unie předkládat pouze národní soudy jednotlivých členských států unie (Zbíral 2007: 139).

Článek 20 Protokolu o statutu Soudního dvora Evropské unie stanovuje, že řízení před Soudním dvorem je složeno ze dvou částí a to ústní a písemné. V písemné části jsou doručeny žaloby, spisy všech účastníků soudního řízení, žalobní vyjádření a další důležité písemnosti účastníků řízení, které jsou předmětem sporu. Na základě jednacího řádu je odpovědným za doručení všech podkladů vedoucí soudní kanceláře SDEU. V ústní části je pak představena zpráva soudního zpravodaje, slyšení advokátů a zmocněnců, stanovisko generálního advokáta a v neposlední řadě, je-li to potřeba také výslechy svědků či posudky soudních znalců. Věc může být projednávána bez generálního advokáta a to v případě, že Soudní dvůr zjistí, že v dané věci neexistuje nová právní otázka (ÚZ 2014: 157).

Žaloby, které jsou podány k Soudnímu dvoru Evropské unie, nemají odkladný účinek. Ve výjimečných případech je v pravomoci Soudního dvora nařídit odklad provádění nebo výkonu napadeného aktu (ÚZ 2014: 55).

4.1 Řízení o předběžné otázce

Řízení o předběžné otázce je jedním z druhů řízení, které je možné podávat k Soudnímu dvoru Evropské unie. To je upraveno na základě článku 267 SFEU, ve kterém stojí, že je v kompetenci Soudního dvora rozhodovat o předběžných otázkách týkajících se výkladu smluv nebo výkladu a platnosti legislativních aktů přijatých orgány, institucemi nebo dalšími subjekty EU. Členské státy tak mohou požádat Soudní dvůr, aby rozhodl o této otázce, v případě, že se tato otázka objeví před národním soudem členského státu a došlo by tak k ovlivnění rozsudku. Pokud dojde k tomu, že se tato otázka objeví před národním soudem a vnitrostátní právo daného státu neumožňuje napadnout toto rozhodnutí opravnými prostředky, je povinností národního soudu předložit Soudnímu dvoru řízení o předběžné otázce. Pokud se předběžná otázka týká osoby, která je uvězněná, je povinností SDEU rozhodnout v co nejkratším termínu od podání předběžné otázky (Eur-lex 2016).

Předběžnou otázku může podat členský stát, v některých případech je dokonce jeho povinností podat předběžnou otázku k Soudnímu dvoru Evropské unie a to v případě, že má pochybnost při výkladu či legalitě právní normy Evropské unie a to na základě článku 267 SFEU. Předběžné otázky jsou dvojího typu a to předběžná otázka týkající se výkladu právních norem Evropské unie, druhým typem jsou pak předběžné otázky, které jsou zaměřeny na platnost právních norem (Tomášek–Týč a kol. 2013: 385).

Rozhodování o předběžných otázkách je pravomocí Soudního dvora Evropské unie, ačkoliv Smlouva o fungování Evropské unie umožňuje, aby o předběžných otázkách rozhodoval i Tribunál, jeho kompetence by v souvislosti s předběžnou otázkou byla omezena na ty oblasti, v nichž má rozhodovací praxi jako je například hospodářská soutěž nebo antidumpingová opatření. V současné době, však zatím nedošlo k tomu, že by Tribunál rozhodoval o předběžné otázce a to z toho důvodu, že Soudní dvůr se této pravomoci nechce vzdát (Tomášek–Týč a kol. 2013: 385).

Předběžná otázka, kterou lze předložit SDEU musí obsahovat několik částí, jako první je nutné zmínit výrokovou část, která musí být označena a zpravidla se umísťuje na začátek nebo konec návrhu řízení o předběžné otázce. Další nezbytnou částí je odůvodnění, ve kterém nesmí chybět skutkový stav, což znamená, že je stručně

popsán předmět sporu a skutečnost, kterou soud zjistil nebo předpokládaný skutkový stav, ze kterého otázka vzešla. Předběžná otázka musí rovněž obsahovat znění vnitrostátních právních předpisů, které lze použít při rozhodování daného sporu. V neposlední řadě nesmí chybět důvody, které vedly vnitrostátní soud, aby položil předběžnou otázku k Soudnímu dvoru Evropské unie. Případně je možné předložit názory účastníků řízení či stanovisko k předběžné otázce, na základě kterého by v tomto případě rozhodl vnitrostátní soud. Informace uvedené v řízení o předběžné otázce neslouží pouze Soudnímu dvoru EU, ale mohou je využít i další potenciální účastníci řízení, aby mohli k předběžné otázce zaujmout vlastní stanovisko (Siman – Slast'an 2010: 331)

Řízení o předběžné otázce je složeno ze 3 fází, kdy první a poslední fáze probíhají před vnitrostátním soudem členského státu Evropské unie, druhá fáze, tedy samotné řízení o předběžné otázce probíhá před Soudním dvorem Evropské unie. Pokud v první fázi dospěje vnitrostátní soud k závěru, že existuje nejistota v souvislosti s výkladem nebo platností určité právní normy, předkládací soud tak přijme rozhodnutí, kdy dojde k přerušení řízení před tímto soudem a postoupí předběžnou otázku Soudnímu dvoru Evropské unie, který vydá rozhodnutí, které obsahuje stanovisko ohledně výkladu nebo platnosti dané normy. Poté předběžná otázka putuje opět k předkládajícímu soudu, pro který je rozhodnutí Soudního dvora o předběžné otázce závazné a dokončí přerušené řízení na základě rozhodnutí SDEU (Tomášek – Týč a kol 2013: 385–386).

Jednotnost výkladu unijního práva při jeho aplikaci vnitrostátními soudy členských států Evropské unie je hlavním cílem řízení o předběžné otázce. Právní normy Evropské unie mají vyšší aplikační právní sílu a mají tedy přednost před normami vnitrostátními. Jelikož není v pravomoci Soudního dvora rušit rozhodnutí vnitrostátních soudů členských států EU, dohlíží tedy na jednotný výklad a aplikaci unijního práva a to právě na základě řízení o předběžné otázce (Tomášek a kol 2013: 386).

Příkladem předběžné otázky, je případ C-62/14 přednesený Soudnímu dvoru v roce 2014 Ústavním soudem Spolkové republiky Německo. Zabývá se souladem SFEU a přímých peněžních transakcí, které byly vytvořeny ECB z důvodu finanční krize. Na základě toho mohly obchodovat vlády zadlužených členských států

s dluhopisy na burze. Němečtí odborníci tvrdili, že dochází k překročení pravomocí ECB v souvislosti s jejím odklonem od politiky finanční do oblasti fiskální politiky. Soudní dvůr v rozsudku z roku 2015 deklaroval, že program přímých peněžních transakcí je legální, jelikož nepřesahuje pravomoc ECB v oblasti monetární politiky a nerozporuje zákaz financování evropských států. Rozsudek posiloval roli Evropské centrální banky a apolitických institucí Evropské unie (Nugent 2017: 239–240).

4.2 Řízení o žalobě na neplatnost aktů orgánů EU

Toto řízení je zaneseno v člancích 263, 264 a 270 SFEU a jedná se o nejčastěji zahajované soudní řízení. Jeho cílem je zajistit platnost aktů vydávaných institucemi a orgány Evropské unie a na základě tohoto rozhodnutí může dojít ke zrušení projednávaného právního aktu. Žalobu na neplatnost můžou podávat k Soudnímu dvoru instituce nebo členské státy Evropské unie. Součástí tohoto typu žalob je žaloba zaměstnanců unie, kterou může podat jakýkoliv zaměstnanec EU, je-li přesvědčen, že byl v pracovním či služebním poměru poškozen, v tomto případě rozhodoval Soud pro veřejnou službu, dnes tento typ žalob spadá pod jurisdikci Tribunálu a to na základě nařízení Parlamentu a Rady z července 2016 (Tomášek–Týč a kol 2013: 402–403).

Řízení o žalobě na neplatnost aktů orgánů unie EU má za úkol uznat sekundární akt Evropské unie za neplatný a to v tom případě, že Soudní dvůr nemůže akt, který je předmětem řízení, změnit nebo nahradit jiným právním aktem. V rozsudku Soudní dvůr poukazuje na důvody, na jejichž základě může být akt považován za neplatný. To má vést k tomu, že v dalších případech se instituce, které akty přijímají, musí těchto skutečností vyvarovat (Siman – Slašťan 2010: 410).

Žalobu na neplatnost aktu může Soudnímu dvoru žalobce předložit v tom případě, že určitý právní akt porušuje nadřazenou právní normu a pokud soud uzná žalobu jako přípustnou, zkoumá ji na základě návrhů podaných žalující stranou a přezkoumá opodstatněnost těchto návrhů. Pokud jsou shledány důvody, vedoucí ke zrušení právní normy, jako opodstatněné, dojde k jejímu zrušení. Lhůta pro podání žaloby na neplatnost je stanovena na dvouměsíční lhůtu a to ode dne, kdy je právní norma vydána v Úředním věstníku či oznámení legislativního aktu žalobci. Pokud není

splněna ani jedna z těchto možností, počítá se tato lhůta ode dne, kdy se žalobce o tom dozvěděl (Tomášek–Týč a kol 2013: 418).

Politický dopad můžeme demonstrovat na příkladu Velké Británie a Evropské centrální banky z roku 2011. Velká Británie tvrdila, že ECB překračuje svoje pravomoci, týkající se finančních obchodů v rámci eurozóny. Velká Británie podala žalobu k Soudnímu dvoru s odůvodněním, že daný požadavek by mohl být likvidační, protože podryvá fungování vnitřního trhu. V roce 2015 Tribunál zrušil systém vytvořený ECB, nikoliv z důvodu diskriminace ale z důvodu překročení pravomocí ECB, která nedisponuje dostatečnými kompetencemi k regulování činnosti. Její pravomoci se týkají pouze platebního systému. To ukazuje důležitost soudní činnosti. Je-li jednání v rozporu se zakládající smlouvou, je Soudní dvůr oprávněn provést přezkum daného aktu a případně vyslovit jeho neplatnost. Postupy, aplikované na jednotlivé případy jsou dány ustanovením článků Smlouvy. Domnívá-li se členský stát, že jsou poškozeny jeho zájmy a pokud není možné pomocí politického postupu docílit řešení záležitosti, je možné se dovolat soudu. Na Soudní dvůr se mohou obracet také orgány unie, pokud jsou přesvědčeny, že bylo jejich právo porušeno během legislativního postupu. Aktivním hráčem v tomto případě je Evropský parlament, který Soudnímu dvoru delegoval několik případů. V některých oblastech politiky, jako například hospodářská soutěž, je Komise oprávněna uložit finanční pokuty, aby zajistila soulad s evropskou legislativou. Dotčená strana se může proti rozhodnutí Komise odvolat u Soudního dvora (Nugent 2017: 240–242).

4.3 Řízení o žalobě pro nesplnění povinnosti

Toto řízení probíhá před Soudním dvorem a žalobcem může být členský stát či Komise, kdy mohou podat žalobu na jiný členský stát za nesplnění povinnosti, která je dána na základě práva Evropské unie. Pokud i přes rozsudek členský stát nadále neplní povinnosti, které mu vyplývají z unijního práva je Komise oprávněna zahájit druhé řízení, v rámci kterého může na členský stát uvalit finanční sankce. Existuje několik typů nesplnění povinnosti a to například pokud členský stát ve stanovené lhůtě neimplementuje směrnici do vnitrostátního práva nebo pokud směrnici do svého právního řádu zanesl, ale učinil tak chybně nebo nedostatečně. Dále je to pak nezajištění praktického provedení předpisů, které z implementované směrnice vyplývají a v neposlední řadě to, že právní řád členského státu obsahuje takové právní

předpisy, které jsou v rozporu s přijímanými normami (Tomášek –Týč a kol 2013: 403–405).

Řízení o žalobě pro nesplnění povinnosti je zakotveno ve Smlouvě o fungování Evropské unie, konkrétně v článcích 258, 259 a 260, kde jsou stanoveny podmínky za kterých je možné žalobu pro nesplnění povinnosti podat, kdo je žalobcem a v neposlední řadě pak sankce, které vyplývají z nesplnění povinnosti a to na základě neprovedení rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie (ÚZ 2014:52).

Maastrichtská smlouva dala soudu pravomoc ukládat sankce členským státům v případě, že nebudou spolupracovat se Soudním dvorem při plnění povinností, které jim byly uloženy. Možnost sankcionování přichází až v momentě, kdy Komise poskytne členskému státu příležitost, tak učinit dobrovolně v určené lhůtě, ale daný stát přesto neplní. V takovém případě může Komise podat žalobu na neplnění povinnosti k Soudnímu dvoru. Komise musí stanovit paušální částku nebo penále, která má být zaplacená a která svou výší odpovídá okolnostem a to dle článku 260 SFEU. Shledá-li Soudní dvůr, že členský stát nejednal v souladu s vynesným rozsudkem, který mu plnění ukládá, může mu uložit zaplacení paušální částky či penále. Příkladem může být případ Řecka z roku 2009, kdy byly nelegálně dotovány státem vlastněné Olympic Aerolines. Soud uložil Řecku pokutu 2 miliony eur a dalších 16 tisíc euro za každý den, dokud nebude škoda plně uhrazena. Dalším příkladem je Itálie a rozsudek Soudního dvora z roku 2014 v otázce nakládání s nelegálním odpadem, kdy jí byla uložena pokuta 40 milionů eur a dále by byla sankciována dalšími 42,8 miliony eur z prodlení každých 6 měsíců až do doby než by Itálie implementovala řádný program týkající se nakládání s odpady (Nugent 2017: 240).

4.4 Řízení o žalobě na nečinnost

Právní zakotvení tohoto řízení najdeme v článku 265 SFEU, kdy mohou členské státy nebo další orgány Evropské unie žalovat Evropský parlament, Evropskou radu, Komisi, Radu či Evropskou centrální banku za nepřijetí rozhodnutí, čímž dojde k porušení zakládajících smluv. Žaloba je předložena k Soudnímu dvoru, jehož úkolem je posoudit, zda k takovému porušení skutečně došlo. Přípustnost žaloby je možná pouze tehdy, pokud je dotčená instituce vyzvána, aby jednala, pokud tak neučiní

ve lhůtě dvou měsíců, je možnost podat žalobu v další dvouměsíční lhůtě (ÚZ 2014: 53).

V případě rozdělení řízení o žalobě pro nečinnost se rozhoduje následujícím způsobem. Soudní dvůr rozhoduje o žalobách, ve kterých figurují jako žalobce členské státy nebo instituce EU proti Evropskému parlamentu a Radě. V ostatních případech, kdy žalobcem jsou právnické či fyzické osoby, je oprávněn řešit žalobu pro nečinnost Tribunál (Tomášek – Týč a kol 2013: 403).

Tento typ řízení se před Soudním dvorem Evropské unie neřeší příliš často a to z důvodu, že se jedná spíše o negativní typ řízení. V souvislosti s tím může Soudní dvůr EU, pokud je daný akt přijat, pouze konstatovat, že daný legislativní akt představuje porušení smluv Evropské unie, ale nemůže odstranit jeho protiprávní skutkový stav (Siman–Slašťan 2010: 470–471).

V pravomoci SDEU je navrhnout dané instituci, jaký typ legislativního aktu, by měla přijmout. Žalobu na nečinnost je možné podat proti předběžnému aktu a to i v případě, že zakládající smlouvy umožňují některé z institucí zahájit řízení. Důležité je, aby předmět soudního řízení byl přesně vymezen, aby mohl Soudní dvůr posoudit přijetí požadovaného aktu jako oprávněné a legitimní (Siman–Slašťan 2010: 470–471).

Jedná se o typ žaloby, který není tak častý, ale jeden, který byl iniciován Evropským parlamentem s podporou Komise proti Radě v roce 1983 stojí za pozornost. Rada selhala v povinnosti ustavit společnou dopravní politiku, navzdory ustanovení týkající se této politiky ve Smlouvě o EHS. Rozsudek však nebyl takový v jaký EP či Komise doufala, Soud rozhodl, že zatímco byla dána povinnost, nebyla dána pravomoc ji vynutit, jelikož Smlouva nestanovila přesný časový rozvrh, kdy ji má být dosaženo. To spočívalo na národních vládách, aby rozhodly jak nejlépe postupovat (Nugent 1999: 265–268).

4.5 Řízení o žalobě na náhradu škody způsobenou EU

Na základě mezinárodního práva nespádají žádné mezinárodní organizace pod jurisdikci kteréhokoliv členského státu organizace, aby byla zajištěna jejich nezávislost, mají stejné postavení jako třetí státy, které nejsou součástí dané organizace. I přesto Evropská unie podléhá smluvní a mimosmluvní odpovědnosti za škodu, což znamená, že právo na náhradu škody je jedním ze základních práv, které je na půdě Evropské unie dodržováno. V souvislosti s tím existují dva typy odpovědnosti za škodu a to smluvní a mimosmluvní, kdy toto dělení upravuje odlišný právní režim jejich posuzování (Siman– Slašťan 2010: 481–482).

Žaloba na náhradu škody je právně zakotvena v člancích 260 a 340 Smlouvy o fungování Evropské unie. Ta spadá do pravomoci Tribunálu a to na základě toho, že dotčenou stranou bývají v převážné většině osoby. Na základě článku 340 SFEU dopovídá za újmu způsobenou institucemi a orgány či zaměstnanci Evropská unie. Je zde zahrnuta škoda, která souvisí s výkonem veřejné moci až po oblasti týkající se duševního vlastnictví či dalších soukromoprávních sporů. Proti rozhodnutí Tribunálu je možné podat odvolání k Soudnímu dvoru, které má formu kasačního opravného prostředku (Tomášek –Týč a kol 403–431).

Jedná se o typ řízení, na jehož základě, získá dotčená strana náhradu škody způsobenou smluvní odpovědností Evropské unie a to v případě uzavřených smluv, ve kterých je EU smluvní stranou. V tomto případě není možné podat tuto žalobu k SDEU, pokud nemá rozhodčí doložku, která tuto pravomoc deleguje na Soudní dvůr. Pokud smlouva tuto doložku neobsahuje, rozhodují žalobu o náhradě škody vnitrostátní soudy. Druhým typem je mimosmluvní odpovědnost, která může být způsobena zaměstnancem nebo některou z unijních institucí a to například při přijímání rozhodnutí. Podávat žalobu jsou oprávněny členské státy nebo jednotlivci a to ve lhůtě 5 let od utrpění škody. Pokud se náhrada škody týká členských států, jsou tyto žaloby řešeny u vnitrostátních soudů (Eur–lex 2010).

Zároveň existuje celá řada podmínek, které musí být splněny, aby se mohlo jednat o náhradu škody. Soudní dvůr je povinen rozhodovat v souladu se všeobecnými zásadami, které jsou společné pro právní systémy všech členských států unie. V neposlední řadě musíme v souvislosti s tímto typem řízení zkoumat, kdo je oprávněn

podávat žalobu, vůči kterému subjektu může být žaloba podána. Poté je nutné zaměřit se na přípustnost žaloby a podmínky, na základě kterých přiznává EU svoji odpovědnost za vzniklou škodu (Siman – Slašťan 2010: 483–484).

Politický dopad řízení o žalobě na náhradu škody je možné sledovat na dvou soudních případech, které se týkaly odstředěného mléka, kdy evropská legislativa nařizovala potravinářskému průmyslu, aby přidával odstředěné mléko do krmení pro zvířata s účelem snížit přebytkovost sušeného mléka. Někteří výrobci zpochybnili závaznost tohoto právního předpisu z důvodu, že se jednalo o diskriminační řešení problému. V prvním rozsudku Soudní dvůr rozhodl, že legislativa je neplatná z toho důvodu, že nedošlo k rovnoměrnému zatížení zemědělského průmyslu. V druhém rozsudku uvedl, že pouze za výjimečných okolností, když příslušný orgán mimořádně překročil své pravomoci, bude společenství odpovědné k náhradě škody, pokud takové legislativní opatření mající politický a ekonomický charakter bude shledáno neplatným (Nugent 1999: 269).

Na jednotlivých typech řízení před Soudním dvorem je možné demonstrovat nejen jejich vymezení založené na právním výkladu, ale na konkrétních případech jednotlivých soudních sporů je možné posoudit také vliv politický.

5 Role Soudního dvora v politickém systému EU

Poslední kapitola bude věnována roli Soudního dvora v politickém systému Evropské unie. Nejprve se zaměříme na akademickou debatu týkající se role Soudního dvora v politickém systému. Zmíníme významné právní teoretiky a politology a jejich pohled na roli Soudního dvora. V druhé části této kapitoly se zaměříme na rozbor vybraných rozsudků Soudního dvora, které v případě *Dassonville* a *Cassis de Dijon* se vztahovaly na budování vnitřního trhu a v případě *Van Gend en Loos* potvrdily princip přímého účinku. Třetí část kapitoly bude věnována reflexi činnosti Soudního dvora ze strany politických aktérů.

Ačkoliv jsou některá rozhodnutí Soudního dvora chápána jako kontroverzní, existují důvody, proč vnitrostátní soudci podporují evropský právní systém dnes, stejně jako tomu bylo v 60. a 70. letech minulého století. Tato podpora byla založena na vzájemné spolupráci mezi Soudním dvorem a vnitrostátními soudy, kdy Soudní dvůr si musel získat důvěru vnitrostátních soudů tím, že byl ochoten reagovat na obavy národních soudů (Alter – Kelemen 2016: 85).

5.1 Akademická diskuze

V průběhu evropské integrace docházelo k vývoji Soudního dvora, jehož kompetence byly upraveny v zakládacích smlouvách. Soudní dvůr byl podroben kritice ze strany právních teoretiků, politologů a v neposlední řadě politických aktérů, jak bude představeno v podkapitole 5.3.

Soudní dvůr měl hrát významnou roli při vyplňování nedostatků legislativy Evropského společenství. Velmi často byl ale obviňován, že překračuje vymezené pravomoci a upírá pravomoci zákonodárcům. Toto obvinění bylo, jak samotným Soudním dvorem, tak jeho příznivci popíráno (Davies 2013: 42–43).

Role Soudního dvora byla v 60. letech nepochybně rozhodující pro utváření podstaty evropského právního systému. V této době je objevují první reakce na roli Soudního dvora, kritici poukazují na to, že Soudní dvůr je tělesem, které se snaží utvářet politiku. Na to reagují odpůrci kritiky, kteří obhajují jeho roli s tím, že Soudní dvůr má pravomoc rozhodovat pouze v záležitostech, které jsou mu předloženy. Toto období je charakteristické vznikem judikátů *Van Gend en Loos*, který znamenal vznik přímého účinku, a *Cassis de Dijon*, jež vytvořil princip vzájemného uznávání. Pro období vzniku

těchto judikátů je charakteristická stagnace a tzv. euroskleróza⁴, která souvisela s ochromenou politickou integrací. Odborníci inspirovaní neofunkcionalismem, často uvádějí důkazy z tohoto období, s cílem podkopat tvrzení intergovernmentalismu o ovládnutí rozměru integrace ze strany národních vlád. Role Soudního dvora je limitovaná z toho důvodu, že musí spoléhat na členské státy (Kenealy – Peterson – Corbett 2015: 62 – 63).

První studie zaměřené na úlohu a postavení Soudního dvora se začaly objevovat již na počátku 70. let. Toto období bylo charakteristické mírným až benevolentním přístupem a názorem kritiků na úlohu Soudního dvora. Situace se začíná vyostřovat až ve druhé polovině 90. let a to v souvislosti s dánským teoretikem Hjalte Rasmussenem, který kritizoval silný pro-integrační postoj Soudního dvora a obvinil ho z angažovanosti soudců v oblasti politiky. Mezi další kritiky té doby patřili Joseph Weiler a Mauro Capelletti. Během 90. let došlo k další diskuzi, která se soustředila na roli a zapojení Soudního dvora do oblasti politiky, čímž se kritici snažili vyvrátit nezávislost Soudního dvora. Tato diskuze však zůstala neuzavřena a nevyřešená a to z toho důvodu, že samotní kritici a jejich postoj vůči politickému zapojení Soudního dvora se stal předmětem kritiky (Waele – Vleuten 2011: 649–650).

Pro období od 60. let do 80. let 20. století je typický obecný trend, který vedl k judicizaci politiky a vlivu soudní moci na utváření politiky, to podporovalo rostoucí vliv Soudního dvora (Kelemen 2016: 122).

V souvislosti se studiem Soudního dvora se objevují dvě zásadní témata a to všeobecné uznání ústřední role Soudního dvora v procesu evropské integrace a dále pak neochota kritizovat jeho roli. Nejvýznamnějším teoretikem, který se zaměřil na roli Soudního dvora, byl Hjalte Rasmussen, který byl silně kritizován, což odráželo obecnou tendenci podporovat pro-integrační snahy v prvních desetiletích (Conway 2012: 52-53).

Hjalte Rasmussen byl přesvědčen, že Soudní dvůr překračuje pravomoci, které jsou mu svěřeny, a v souvislosti s tím může docházet ke snižování přesvědčivosti role Soudního dvora. (Werner 2015:3).

⁴ Popisuje období od roku 1966 do první poloviny 80. let, kdy se hlavním problémem ukázala neschopnost členských států dosáhnout rozhodnutí při přijímání legislativy Společenství a zároveň je to spjaté se všeobecnou nespokojeností s pomalým tempem, kterým bylo dosahováno cílů Společenství. (Foster 2016: 20).

V roce 1995 přišel s kritikou Soudního dvora Sir Patrick Neill. Případy, které Sir Patrick Neill se týkaly především principu přímého účinku, nadřazenosti evropského práva či judikaturou s účinkem na budoucí soudní rozhodnutí, což jsou témata, která jsou velmi často diskutována v kontextu aktivismu Soudního dvora. Podstatou kritiky Sira Patricka Neilla bylo to, že poukazovala na odklon Soudního dvora běžných zvyklostí právní interpretace, kdy především ignorovala textovou analýzu (Conway 2012: 77).

Role a zapojení Soudního dvora byla zprvu zkoumána pouze právními teoretiky. Diskuze na toto téma se v oblasti politologie objevuje v polovině 90. let a to v souvislosti s obnovením integračního procesu v roce 1986. Objevily se teorie, které se zabývaly rostoucím vlivem klíčových nadnárodních aktérů, kterými jsou Evropské komise a Soudní dvůr. Mezi hlavní kritiky v oblasti politologie patřila neofunkcionalistka Anna – Marie Burley či Walter Mattli, kteří tvrdili, že Soudní dvůr se snaží urychlit integrační proces takovým způsobem, který jde mimo kontrolu členských států a to díky spolupráci s vnitrostátními soudy nižší instance v členských státech (Waele – Vleuten 2011: 651–652).

To vyvolalo debatu právě mezi neofunkcionalisty a mezivládním přístupem, který byl veden Geoffreyem Garrettem. Garrett tvrdil, že to byly právě členské státy, které vědomě delegovaly pravomoc Soudnímu dvoru a to z toho důvodu, aby mohl Soudní dvůr dbát na dodržování pravidel v souladu s právem Evropské unie. Garrett prohlásil, a to v souladu s názorem, který převažoval mezi právními teoretiky, že rozhodování Soudního dvora bylo do značné míry ovlivněno preferencemi nejsilnější členských států Evropského společenství (Waele – Vleuten 2011: 651–652).

Garrettovu hypotézu vyvrátili Alec Stone Sweet a James Caporaso, kteří ve své kvantitativní studii prozkoumali téměř 3tisíce předběžných otázek předložených Soudnímu dvoru a prohlásili, že preference členských států neměly zásadní vliv na rozhodování Soudního dvora. (Waele – Vleuten 2011: 651–652).

K roli Soudního dvora se vyjádřil také Mark Pollack, který provedl syntézu těchto dvou myšlenkových proudů s využitím analýzy Principal – Agent. Posoudil čtyři faktory odvozené od obou myšlenkových proudů, na základě kterých vysvětlil

omezenou možnost členských států ovlivňovat rozhodnutí Soudního dvora svými preferencemi (Waele – Vleuten 2011: 652).

K diskuzi o roli Soudního dvora a jeho vlivu na formování politik Evropské unie se zapojila také Karen Alter, která zkoumala změnu role vnitrostátních soudů nižší instance, které je možné chápat jako motory evropské integrace (Waele – Vleuten 2011: 652–653).

5.2 Rozbor klíčových soudních rozhodnutí pro oblast vnitřního trhu

Základním stavebním kamenem Evropského hospodářského společenství bylo dosažení vnitřního trhu a to byl jeden z hlavních důvodů, proč judikatura Soudního dvora Evropské unie měla vliv na volný pohyb čtyř svobod. V souvislosti s odstraněním celních překážek bránících volnému pohybu zboží, vyvstala otázka týkající se kvantitativních a kvalitativních opatření, které brání volnému pohybu zboží na území členských států společenství. (Lyčka – Kunc 2013: 134).

Mezi nejdůležitější rozsudky, které měly vliv na volný pohyb zboží, patřily *Dassonville* a *Cassis de Dijon*, protože tyto vybrané rozsudky měly vliv na formování právních principů vnitřního trhu a staly se základem jednotného výkladu evropského práva. Rozhodnutí Soudního dvora týkající se kvantitativních omezení dovozu byla široce definována v rozsudku *Dassonville*. Tato opatření se však netýkala vlastností zboží, které se dostávalo na vnitřní trh v rámci Společenství. Volný pohyb zboží byl omezen určitými pravidly, která se zabývají diskriminačními omezeními vývozu (Lyčka – Kunc 2013: 134).

Rozhodnutí Soudního dvora v případech *Cassis de Dijon* a *Dassonville* mělo také politický dopad a to z toho důvodu, že úzce souviselo s budováním vnitřního trhu. Pro období 60. a 70. let jsou typickým jevem technologické inovace a vznik nových produktů a v souvislosti s tím dochází ke zvyšování tlaku na domácí firmy v důsledku rostoucí konkurence na trzích v dalších evropských státech. To ovlivnilo členské státy, aby začaly přijímat nové vnitrostátní předpisy, které měly záměrně bránit obchodu a omezovat hospodářskou soutěž. V souvislosti se vznikem celní unie došlo

ke zrušení cel mezi státy a tedy k posílení necelních bariér, které měly bránit obchodu (Young 2005: 95).

Počátkem 60. let byla situace natolik vážná, že Komise reagovala na negativní vliv některých národních pravidel bránících obchodu. Prvním krokem k prohloubení integrace a zajištění volného pohybu 4 svobod bylo zrušení cel mezi jednotlivými státy, k čemuž došlo k 1. červenci 1968. Komise, ale chtěla přistoupit k celkové harmonizaci, čímž by došlo k dalšímu prohloubení integrace. V rámci celkové harmonizace by došlo k vytvoření detailních pravidel, která by byla závazná pro všechny členské státy. Komise přijala pragmatický postup po prvním rozšíření a usilovala o harmonizaci pouze v těch oblastech, kde to bude nezbytně nutné. Tempo harmonizace na evropské úrovni bylo pomalé ve srovnání s tempem a množstvím, jakým byla přijímána vnitrostátní pravidla v členských státech. Přijímání vnitrostátních opatření souvisela s ochranou vlastního průmyslu a zároveň byla reakcí na znepokojení týkající se ochrany spotřebitele koncem 70. a počátkem 80. let 20. století. Důsledkem těchto aktivit byl zvyšující se počet řízení před Soudním dvorem, která se vztahovala na volný pohyb zboží (Young 2005: 95–96).

5.2.1 Dassonville

Zřizovací smlouva se opatřeními s rovnocenným účinkem vývozu a dovozu nezabývá a tak Soudní dvůr definoval opatření s rovnocenným účinkem jako kvantitativní omezení importu a exportu v rozsudku 8/74 Procureur du Roi vs. Dassonville (Šišková 2012: 26).

Tento případ se projednával před Soudním dvorem Evropské unie v roce 1974 a zabýval se kvantitativními a nediskriminačními opatřeními volného pohybu zboží v rámci Evropského společenství. Případ se týkal společnosti Dassonville, která dovážela skotskou whisky do Belgie a to z Francie. Společnost Dassonville byla nepřímým dovozcem tohoto produktu a nedisponovala belgickým certifikátem, který by ji k dovozu opravňoval. Belgická vláda trestně stíhala společnost Dassonville, bránící se tím, že belgická legislativa odporuje článku 34 SFEU (Lyčka – Kunc 2013: 135).

Článek 34 SFEU, dříve článek 28 SES, se týká kvantitativních omezení importovaného zboží a zákazu opatření s rovnocenným opatřením mezi jednotlivými členskými státy Evropské unie (ÚZ 2014: 10).

Soudnímu dvoru byla předložena předběžná otázka, a to na základě článku 177 Smlouvy o EHS, týkající se trestního řízení, které bylo projednáváno u Soudu první instance v Bruselu (Eur-lex 1974: 838).

Článek 177 Smlouvy o Evropském hospodářském společenství definoval pravomoc Soudního dvora rozhodovat o předběžných otázkách týkajících se výkladu Smlouvy o EHS, dále platností a výkladem legislativních aktů, které přijaly orgány společenství. Tento článek se rovněž zaměřuje na možnost členského státu položit předběžnou otázku Soudnímu dvoru, projednává-li se tato otázka před národním soudem daného členského státu, je-li nezbytné rozhodnutí Soudního dvora k vynesení tohoto rozsudku (Eur-lex 1974: 838).

Na základě belgické legislativy z roku 1927, podléhá označení původu prohlášení belgické vlády. Článek 1 vyhlášky 57, z prosince 1934 stanovuje, že je zakázáno prodávat či přepravovat lihoviny, které nemají certifikát pravosti a to pod hrozbou trestního stíhání. Označení původu „skotská whisky“ bylo přijato vládou belgického království. Gustave Dassonville vlastnil velkoobchod ve Francii, jeho syn měl pobočku společnosti v Belgii, kam dovážel skotskou whisky s obchodním označením „Johnnie Walker“ a „VAT69“ od distributorů z Francie. Belgické nařízení požadovalo, aby lihoviny, které jsou do země importovány a prodávány obsahovaly označení země původu, v tomto případě tedy doklad o zemi původu, který by byl vydán britskou vládou. Toto opatření mělo sloužit k ochraně spotřebitele (Římská smlouva 1957: 61).

Belgický soud tedy podal předběžnou otázku k Soudnímu dvoru a požadoval odpověď na následující otázky. První z nich se týkala toho, zda články 30-33 a článek 36 mohou být vykládány v tom smyslu, že vnitrostátní legislativní předpisy zakazují dovoz zboží jako například lihovin, které nejsou označeny certifikátem původu vydaným vyvážející zemí, která tím tak potvrzuje své právo na toto označení, zdali jsou tato omezení chápána, jako kvantitativní omezení nebo jako omezení s rovnocenným účinkem (CVCE 2012: 4).

Druhá otázka se zabývala tím, zdali je dohoda považována za neplatnou, má-li za následek omezení hospodářské soutěže či nepříznivý vliv na obchod mezi členskými státy v souvislosti s vnitrostátními předpisy daných členských států o certifikátu původu, kdy tato dohoda povoluje nebo přímo nezakazuje výhradního exportéra, aby se předešlo dovozu těchto komodit jiným dovozcem? (CVCE 2012: 4).

K případu vznesly připomínky, jak obě strany sporu, tak bylo požadováno vyjádření Velké Británie a to v souvislosti s certifikátem původu. Velká Británie se nejprve vyjádřila k podmínkám, které musí výrobek dle britského práva splnit, aby získal certifikát označení „skotská whisky“. Zároveň se domnívá, že belgická legislativa nemůže představovat opatření s rovnocenným účinkem v souvislosti s kvantitativním omezením. Svůj argument podložila odpovědí Komise na písemnou otázku č. 118/66-67 z roku 1967 (Eur-lex 1974: 844).

Opatření s rovnocenným účinkem týkající se cel a množstevních omezení byly na základě Smlouvy s účinností k 1. červenci 1968 zcela či z velké části zrušeny, a tudíž jakákoliv otázka týkající se opatření s rovnocenným účinkem či množstevních omezení nabyla větší důležitosti než doposud. Toto pojetí bylo formulováno příliš široce a nepřesně. Komise na položenou písemnou otázku č. 118/66-67 odpověděla, že prozatím nedospěla k závěru avšak, jakmile bude znát výsledek vyšetřování, tak zodpoví položenou otázku (Eur-lex 1967: 122).

V souvislosti s případem Dassonville je nutné zmínit směrnici⁵ Komise ze dne 22. prosince 1969 týkající se článku 33 odst. 7 o zrušení opatření s rovnocenným účinkem a množstevním omezením dovozu, na která se nevztahují jiné předpisy přijaté na základě Smlouvy o EHS. Směrnice ruší opatření uvedená v člancích 2 a 3, která byla platná dnem vstupu Smlouvy o EHS v platnost (Eur-lex 1974: 838).

⁵ směrnice, je právně závazný akt sekundárního práva. Mohou být adresovány buď některému, nebo všem členským státům Evropské unie. Nestanovují způsob, ale pouze cíl, jehož má být dosaženo ve stanovené lhůtě. Směrnice byly z části důležité při odstraňování disparit v národních legislativách členských států, které by mohly narušovat fungování vnitřního trhu a byly značně využívány k dosažení cílů Jednotného evropského aktu. Jsou více flexibilní než nařízení, ale zároveň méně efektivní v dosahování jednotnosti. (Arnold 2017: 31)

Článek 2 této směrnice se týká opatření dovozu importovaných výrobků v různém stádiu uvedení na trh, kdy musí splňovat podmínky, jež jsou vyžadovány na importované produkty, které jsou ale odlišné od podmínek, které jsou platné pro produkty domácí. To platí i na opatření, která zvýhodňují či upřednostňují domácí produkty. Článek 3 se věnuje jednotlivým opatřením, jako například opatření, která jsou stanovena primárně na importované produkty, jejichž dovoz je zakázán, překročili minimální či maximální povolenou cenou či jsou-li stanoveny nevýhodné ceny pro dovážené produkty, jež tak zvýhodňují produkty domácí. Dále pak opatření, která vyhrazují pro domácí výrobky názvy, které odporují označením původu či zeměpisnému označení. Článek 4 se věnuje tomu, že členské státy musí přijmout veškerá opatření týkající se zrušení opatření s rovnocenným účinkem omezení importu, jež je uvedený v této směrnici. Zároveň členské státy jsou povinny uvědomit Komisi o přijetí daných opatření, jež jsou k provedení směrnice potřebná (Eur-lex 1979b: 4).

V případě rozsudku Dassonville definoval Soud a generální advokát Trabucchi pojem „opatření s rovnocenným účinkem, dle článku 28 SES. Soud to odvodil dle předchozího rozsudku ve věci Grundig a Consten, kdežto generální advokát Trabucchi s tím nesouhlasil. Navrhoval stanovisko, ve kterém upřesnil, že pokud existuje odchylka mezi národními předpisy a evropskou legislativou, tak národní předpisy, které nemají diskriminační a protekcionistické tendence spadají do působnosti zákazu článku 28 SES (Mortelmans 2006: 154–155).

V rozhodnutí Soudního dvora je zmíněno kvantitativní omezení volného pohybu zboží daného směrnicí 50/70/EHS. Právní předpisy přijaté členskými státy, které upravují obchod a které tak mohou vést k jeho omezení, jsou považovány za kvantitativní omezení volného pohybu zboží. Na základě rozhodnutí Soudu je v kompetenci členských států požadovat po dovozci produktu například osvědčení původu a to v souvislosti s ochranou před nekalými obchodními praktikami. Tato podmínka však musí být stanovena v rozumné míře, aby neohrozila obchod v rámci společenství. Belgická omezení Soudní dvůr shledal v rozporu s článkem 34 SFEU, kdy pro přímého dovozce je jednodušší splnit certifikační podmínku (Lyčka – Kunc 2010: 135–136).

Opatření vztahující se, jak na dovážené, tak na domácí produkty jsou označovány stejným způsobem, což souvisí s širokou definicí těchto opatření v rozsudku Dassonville. Toto rozhodnutí nepočítá s žádnými opatřeními zavedenými členskými státy, které by se vztahovaly na domácí nebo importované produkty, tak aby mohly být odůvodněny konkrétními důvody týkající se ochrany určitých oblastí. Rozhodnutí ve věci Dassonville tak umožňuje to, aby členské státy omezily import z „dobrého důvodu“ a znamenaly tak vznik tzv. pravidla rozumu, které více rozebereme v rozsudku Cassis de Dijon (Foster 2011: 296).

Rozsudek Dassonville měl vliv na vznik další judikatury Soudního dvora v oblasti volného pohybu zboží. Omezující kvalitativní opatření, byla velmi široce definována, protože se nezaměřila pouze na opatření v souvislosti s diskriminací, což mělo vést k rozvoji vnitřního trhu. Orgány společenství mohly na základě rozsudku postihovat i ta restriktivní opatření, čímž by došlo k omezení obchodu v rámci vnitřního trhu, aniž by se to vztahovalo pouze na zahraniční dovozce (Lyčka – Kunc 2010: 136).

Dassonville jako první přišel s termínem „rule of reason“, jeho politický dopad však nebyl tak významný jako v případě níže zmíněného Cassis de Dijon. Jednou z příčin mohlo být politické načasování v případě rozsudku Cassis de Dijon, které bylo mnohem vhodnější a to i z toho důvodu, že princip vzájemného uznávání byl včleněn do Jednotného evropského aktu o šest let později (Martinsen 2015:47).

Judikát Dassonville z roku 1974 položil právní základ pro zpochybnění platnosti vnitrostátních předpisů v souvislosti s vytváření bezcelních překážek bránících volnému pohybu zboží a tudíž označil-li rozsudek Cassis de Dijon národní legislativu jako neaplikovatelnou, jednalo se pouze o aplikaci judikátu vzešlého z rozhodnutí ve věci Dassonville (Meunier 2010: 142).

5.2.2 Cassis de Dijon

Dalším velmi důležitým judikátem Soudního dvora, byl rozsudek ve věci Cassis de Dijon, který se rovněž zabýval volným pohybem zboží v rámci vnitřního trhu. Cassis de Dijon, bylo rozhodnutí Soudního dvora z roku 1974, kdy společnost Rewe – Zentral chtěla dovážet francouzský likér, známý pod názvem Cassis de Dijon do Německa (Lyčka – Kunc 2010: 137).

Německé úřady zakázaly společnosti import likéru z toho důvodu, že likér nespĺňoval podmínku minimálního obsahu alkoholu, aby mohl být do Německa dovážen a prodáván pod názvem „likér“ a to v souvislosti s platnou německou legislativou. Cassis de Dijon obsahoval přibližně 20 % alkoholu, zatímco v Německu byl nejnižší povolený obsah alkoholu u likéru 25 %. Společnost Rewe – Zentral tvrdila, že německá legislativa je v rozporu s články 34 a 37 SFEU, dříve články 30 a 37 SES. Na základě německé legislativy tak došlo k omezení dovozu alkoholických nápojů vyráběných v jiných členských státech z vnitřního trhu (Lyčka – Kunc 2010: 137).

Článek 37 SFEU stanovuje, že členské státy upraví státní monopoly obchodní povahy tím způsobem, aby došlo k vyloučení diskriminace mezi příslušníky různých členských států v oblasti nákupu a prodeje výrobků. Tento článek je závazný pro všechny subjekty, jejich prostřednictvím je umožněno členskému státu kontrolovat, ať již přímo či nepřímo, nebo ovlivňovat import a export mezi členskými státy Evropské unie. To je platné i pro monopoly, které jsou státem svěřené dalším subjektům (ÚZ 2014: 10).

Na základě odstavce 2 téhož článku je členským státům zakázáno zavádět nová opatření, které by byly v rozporu s článkem 37, odstavcem 1 SFEU nebo které by omezovaly působnost článku, jež se týkají kvantitativních a celních omezení (ÚZ 2014:10).

V případě judikátu Cassis de Dijon, tak generální advokát Capotorti dospěl k závěru, že dotčené německé opatření, týkající se domácího a importovaného zboží, spadá jak do článku 28 SES, tak lze k jeho výkladu použít článek 30 SES, který v souvislosti s veřejnými politikami zmiňuje ochranu spotřebitele proti nekalým obchodním praktikám. Capotorti navrhoval přijetí širšího výkladu a to dle článku 28 SES (Mortelmans 2006: 155).

Rozhodnutí Soudního dvora ve věci Cassis de Dijon bylo natolik významné, že znamenalo vznik doktríny Cassis de Dijon. Judikát ovlivnil odlišení mezi rozdílně a nerozdílně aplikovanými opářeními. Německá legislativa týkající se obsahu % alkoholu v likérech znamenala, že toto opáření mělo vliv, jak na domácí, tak importované produkty. Ačkoliv německá legislativa aplikovala toto opáření pouze na importované likéry a nebylo jejím účelem vyřadit je z trhu, dopad tohoto právního předpisu byl přesně opačný (Šišková 2012: 27).

Na základě rozsudku bylo definováno tzv. pravidlo rozumu⁶ neboli právní princip Cassis de Dijon, což můžeme doložit na základě bodu 2 rozsudku Soudního dvora (Šišková 2012: 27).

Druhý bod rozsudku Soudního dvora se zabývá tím, že je v pravomoci členského státu stanovit minimální obsah % alkoholu v lihovinách mezi členskými státy a to na základě článku 37 EHS (Eur-lex 1979a: 652)

V souvislosti s absencí harmonizace na úrovni Evropského společenství a rozdílů v legislativních předpisech členských států Společenství, došlo k tomu, že bylo fakticky potvrzeno právo členských států upravovat podmínky obchodu, ale pouze v tom případě, že tyto podmínky slouží k ochraně spotřebitele. Na druhou stranu je povinností členských států prokázat opáření nerozdílně aplikovaných opáření v souvislosti s tzv. „principem rozumu“. Soud ve svém rozhodnutí konstatoval, že německá legislativa, byl v rozporu se Smlouvou a to i přes to, že opáření bylo provedeno v souvislosti s obchodními transakcemi. Tento účel by byl naplněn i v případě přijetí jiných opáření, které by znamenaly omezení obchodu, jakým by bylo například uvedením % alkoholu na etiketě výrobku, což by omezilo obchod v menší míře (Šišková 2012: 28).

Rozhodnutí Soudního dvora říká, že pokud neexistuje harmonizace v daném odvětví, je v kompetenci členských států tuto oblast upravit národní legislativou. I přesto, že neexistuje v dané oblasti harmonizace, jsou překážky bránící volnému pohybu zboží v rámci Společenství uznány pouze v tom případě, že je jejich cílem ochrana veřejného zdraví, ochrana spotřebitele či obchodních transakcí. Německo

⁶ rule of reason

se bránilo tím, že zakázat dovoz likéru Cassis de Dijon na německý trh, mělo mít vliv na ochranu veřejného zdraví a také ochranu spotřebitele (Lyčka – Kunc 2010: 137).

I přesto Soud oba tyto důvody uznal za neoprávněné. V prvním případě dementoval tvrzení německé vlády o tom, že alkoholické nápoje s nižším obsahem alkoholu vedou k závislosti na alkoholu. Druhé tvrzení se týkalo ochrany spotřebitele, kdy Spolková republika Německo argumentovala, že cílem bylo zabránit komparativní výhodě nízkoalkoholických nápojů. Soud tyto argumenty odmítl s tím, že jsou neprůkazné a že cílem těchto tvrzení je ochrana domácích likérů s vyšším obsahem alkoholu (Lyčka – Kunc 2010: 137).

V souvislosti s tímto rozsudkem je zmiňován i druhý Cassis de Dijon princip, který je nazýván jako princip vzájemného uznávání a ze kterého vyplývá to, že pokud je výrobek uveden na trh v jednom členském státě Společenství a to v souladu s jeho právními předpisy, je nezbytné, aby bylo možné daný výrobek dovážet do kteréhokoliv jiného státu bez překážek bránících jeho uvedení na trh. Zákaz vstupu zboží na trh daného členského státu by byl možný pouze v případě, že členský stát prokáže, že produkt, který je uveden na jeho trh nespĺňuje určité požadavky (Šišková 2012: 28).

Princip vzájemného uznávání národní legislativy byl definován právě na základě judikátu Cassis de Dijon, kdy byl definován i „princip země původu“, kdy je povinností členských států umožnit produktu vyráběnému v jiném členském státě, aby tento výrobek mohl být uveden na jejich trh. Zásada vzájemného uznávání hraje stěžejní roli v souvislosti s volným pohybem zboží a služeb, aniž by bylo nutné harmonizovat legislativu členských států (Pelkmans 2003: 3)

Soudní dvůr rovněž konstatoval, že překážky bránící volnému pohybu zboží v rámci vnitřního trhu, které vyplývají z rozdílů v jednotlivých vnitrostátních právních předpisech, jež souvisí s podmínkami uvedení produktu na trhu a které musí být přijaty, jsou-li nezbytné k naplnění určitých povinných požadavků na daný produkt (Foster 2011: 297).

Princip vzájemného uznávání však předznamenal vznik obrácené diskriminace, která se tak stala negativním prvkem volného pohybu zboží a souvisela s rozdílnými požadavky kladenými na vnitrostátní a zahraniční produkty (Šišková 2012: 28).

Rozsudky *Dassonville* a *Cassis de Dijon* jsou někdy označovány jako „první a druhý pilíř systému volného pohybu zboží“ Třetí pilířem je pak nazýván judikát *Keck*. Podmínky volného pohybu zboží v jiném členském státě jsou upraveny v rámci sekundárního práva pomocí nařízení EP a Rady č. 764/2008 (Šišková 2012: 29).

Nařízení EP a Rady č. 764/2008, stanovuje postupy týkající se uplatňování některých vnitrostátních technických pravidel u výrobků uvedených v souladu s právními předpisy na trh v jiném členském státě, a kterým je zrušeno rozhodnutí č. 3052/95/ES. Směrnice definuje vnitřní trh jako oblast bez vnitřních hranic, v jehož rámci probíhá volný pohyb zboží a to na základě zakládající smlouvy, která zakazuje opatření s rovnocenným účinkem týkající se množstevního dovozu. Tento zákaz se vztahuje na všechna vnitrostátní opatření, která mohou přímo či nepřímo bránit volnému obchodu v hranicích vnitřního trhu (Eur-lex 2008).

Cílem nařízení EP a Rady č. 764/2008 bylo posílit fungování vnitřního trhu a to díky volnému pohybu zboží a to na základě Kapitoly 1 článku 1 tohoto nařízení. V článku 2 téže kapitoly je definováno, že nařízení vymezuje pravidla a postupy, které jsou orgány členských států povinni dodržovat při přijímání legislativy a to dle čl. 2 odst. 1, kterým by bylo zamezeno vstoupit na trh v jiném členském státě a to v souladu s právními předpisy daného členského státu a na základě článku 28 Smlouvy (Eur-lex 2008)

Význam judikátu *Cassis de Dijon* je takový, že pokud neexistuje harmonizace v dané oblasti, je povinností členských států zajistit to, že omezení volného obchodu daná jejich vnitrostátní legislativou jsou řádně odůvodnitelná a to i v případě, že tyto důvody jsou v rozporu s článkem 36 SFEU (Lyčka – Kunc 2010: 137).

Článek 36 SFEU pojednává o tom, že články 34 a 35 SFEU se nezabývají zákazem či omezeními importu a exportu v souvislosti s ochranou zdraví, ochranou obchodního vlastnictví apod., kdy tato omezení nesmí být použita jako důvod k diskriminaci nebo omezování obchodu mezi členskými státy (ÚZ 2014: 10).

S rozhodnutím ve věci *Cassis de Dijon* je spojována také kritika, která se zaměřuje především na to, že v souvislosti s tímto případem reagoval Soudní dvůr tak, že de facto upřednostnil integraci před ochranou spotřebitele ze strany národních legislativ. Částečně ochrana spotřebitele závisí na schopnosti spotřebitele

dohlížet na sebe v rámci trhu. Někteří kritici tvrdí to, že iniciativy národních vlád týkající se ochrany spotřebitele mohou být i přesto potlačeny a to z důvodu represivního účinku práva Evropského společenství, které tak vytváří nejistotu ohledně legitimacy vnitrostátních iniciativ. Tento krok pak může vést k „regulačnímu nedostatku“, kdy jsou na jednu stranu odrazovány národní vlády k podniknutí nějakého kroku k regulaci trhu, ale zároveň nepřichází žádná odezva ani ze strany Společenství. Někteří si to vysvětlují tím způsobem, že to vede k deregulaci impulsu práva Společenství, které je příliš vzdálené legitimnímu rámci v souvislosti s regulací trhu (Weatherill 2005: 47).

Další aspekt týkající se mezery v regulaci trhu může souviset s problematickým dosahováním shody v rámci legislativních opatření na úrovni Společenství, i přes to, že je to všeobecně podporováno. Pomalý pokrok v rámci přijímání legislativy není projevem nesouhlasu s poptávkou po přijetí takového opatření jako spíše nesouhlasem s technickými aspekty tohoto opatření. V neposlední řadě, když dojde k přijetí daného legislativního aktu je dalším problémem samotná implementace, která je v praxi někdy obtížná. Všechny tyto aspekty oslabují ochranu spotřebitele (Weatherill 2005: 47).

Právo Evropského společenství zachovává pojem spotřebitele, který je nedostatečně chráněn v rámci volného trhu. Ve stručnosti můžeme říci, že rozhodnutí Soudního dvora ve věci Cassis de Dijon je zaměřeno na posouzení vnitrostátních regulací, které mají bránit obchodu založenému na protekcionismu, které ale zároveň zohledňuje úlohu vnitrostátních ochranných opatření v souvislosti s povinnými požadavky kladenými v rámci vnitřního trhu (Weatherill 2005: 50).

Rozsudek ve věci Cassis de Dijon se proslavil především principem vzájemného uznávání. Ačkoliv není princip vzájemného uznávání v rozsudku zmíněn a samotný rozsudek neměl vliv na to, zda zboží, které je legálně vyrobené v jednom členském státě, bude vpuštěno na trh ostatních členských států v rámci vnitřního trhu. Důležité v souvislosti s tímto rozsudkem je se zaměřit na styl rozhodnutí, politický kontext, ve kterém rozhodnutí vzniklo a také na příspěvek ze strany Soudu a to v souvislosti s vlivem tohoto judikátu na bezcelní systém obchodu v rámci trhu (Meunier 2010: 140).

Soud se v rámci tohoto rozhodnutí vyjádřil spíše k možnosti stanovení kritérií, která by vedly k vyloučení nějakého výrobku z vnitřního trhu. A tak došlo k vytvoření tzv. „pravidla rozumu“, které již bylo zmíněno výše, kdy je v pravomoci vnitrostátní legislativy stanovit podmínky týkající se například ochrany spotřebitele či ochrany zdraví, které je v zájmu výše zmíněných podmínek tolerováno. Toto pravidlo jen potvrdilo článek 36 SES, který umožňoval vnitrostátní legislativě zakázat určitému výrobku vstoupit na trh v případě, že tento produkt splňuje vymezené politické cíle, jakým může být například ochrana veřejného zdraví (Meunier 2010: 140 – 142).

Cassis de Dijon neměl pouze právní podtext, ale také politický, což se projevilo na nespokojenosti členských států, jako byla Francie, Itálie a Německo a to v souvislosti s postojem Komise. Všechny tyto státy byly velmi kritické vůči vzájemnému uznávání, kdy například německá vláda argumentovala tím, že princip vzájemného uznávání může vést ke snížení bezpečnosti a kvalitativních standardů stanovených vnitrostátními legislativami. K rozsudku se negativně vyjádřila také Velká Británie, která je obecně zastáncem liberalizace obchodu (Meunier 2010: 145).

Pro období vzniku judikatury Dassonville a Cassis de Dijon je charakteristickým znakem také určitá míra frustrace, která panovala na půdě Komise a v obchodní sféře a to ze dvou důvodů. Jedním bylo pomalé tempo pokroku integrace a druhým pak nejistota ve spolehlivost Soudního dvora, jehož rozhodnutí se vztahovala pouze na řešené případy. Technické bariéry bránící obchodu se ukázaly jako nákladné a viditelné a to z důvodu vysokého stupně ekonomické závislosti v rámci Evropského společenství. Ve stejném období se zvyšuje tlak související s reformou a to v důsledku toho, že většina vlád západní Evropy čelila na počátku 80. let ekonomické krizi. Ta byla způsobena nízkou konkurenceschopností firem v Evropě, ve srovnání s jejich obchodními partnery v USA a Japonsku a tento problém přispěl k velkému obchodnímu deficitu v Evropě. Dalším důvodem pak byl rychlý nárůst cen ropy v důsledku revoluce v Íránu, což uvedlo západoevropské ekonomiky do recese. Pro období počátku 80. let je typický nárůst inflace a nezaměstnanosti (Young 2005: 96–97).

Rozhodnutí ve věcech Dassonville a Cassis de Dijon mělo vliv na přijímání a vznik dalších rozhodnutí v obdobných případech jako například z roku 1987 178/84 Commission vs. Germany (Stone Sweet 2004: 133).

5.2.3 Van Gend en Loos a princip přímého účinku

Další judikát, který bude v rámci této kapitoly rozebrán je rozsudek Soudního dvora ve věci Van Gend en Loos z roku 1963, který potvrzuje přímý účinek primárního práva. Soudní dvůr v tomto případě rozhodl tak, že právo společenství má přímý účinek a vytváří individuální práva, která musí být vnitrostátními soudy členských států chráněna (Foster – Tillotson 2003: 82).

Rozsudek Van Gend en Loos bylo prvním a do jisté míry nejdůležitějším v souvislosti s právním řádem Evropské unie. Jednalo se o klíčové rozhodnutí tehdejší doby (Barnard 2013: 117). Rozhodnutí ve věci Van Gend en Loos vzniklo v době, kdy bylo Evropské hospodářské společenství složeno z 6 členských států a i přesto se dodnes jedná o jeden z nejdůležitějších rozsudků v rámci evropského práva v důsledku jeho vlivu na evropskou integraci a její právo. Společně s rozsudkem Costa vs. ENEL vytvořily princip přednosti evropského práva. Soudní dvůr dosáhl tohoto paradigmatu díky zvláštní povaze evropského práva a to díky odklonu od klasického mezinárodního práva založeného na výkladu mezinárodních smluv k pochopení ústavního práva (Mayer 2010: 19-20).

V souvislosti s principem přímého účinku byl rozsudek Van Gend en Loos prvním případem, který byl v souvislosti s tímto principem řešen před Soudním dvorem (Foster 2011: 180).

V roce 1960 došlo k tomu, že společnost Van Gen den Loos dovezla do Nizozemí ze Spolkové republiky Německo formaldehyd močoviny, na který bylo však v souvislosti s přijetím Bruselské nomenklatury uvaleno clo a to z důvodu změn tarifního systému v Beneluxu v souvislosti s přijetím nizozemského statutu. Výše importního cla na formaldehyd močoviny se vyšplhala na 8 %, a to bylo v rozporu s článkem 12 Smlouvy o Evropském hospodářském společenství, který byl přijat v roce 1958 (Foster – Tillotson 2003: 82).

Článek 12 SES se věnoval tomu, že členské státy se zavázaly, že mezi sebou nezavedou nová importní a exportní cla a že nedojde ani ke zvýšení těch poplatků, které mají mezi sebou státy dohodnuty v rámci vzájemných obchodních vztahů (Římská smlouva 1957: 12).

Společnost Van Gend en Loos zaplatila clo ve výši 3 % k 1. lednu 1958 a to na základě Nizozemského práva, došlo ale k tomu, že nizozemské úřady po ní požadovaly doplacení dalších 5 %. Společnost na doplacení cla reagovala tak, že žalovala holandskou celní správu (Foster – Tillotson 2003: 82).

Před Soudem společnost Van Gend en Loos tvrdila, že zaplacení cla, které je po ní vyžadováno v souvislosti s dovozem formaldehydu močoviny je v rozporu s ustanovením Smlouvy o založení evropského hospodářského společenství, které se týká odstranění cel mezi členskými státy společenství (Lyčka – Kunc 2010: 18).

Před Soudním dvorem byly projednávány otázky týkající se povahy článku 12 SES a to konkrétně, zdali má článek 12 vliv na národní legislativu, jak tvrdila společnost Van Gend en Loos, na základě kterého si mohou jednotlivci odvozovat práva, která musí být vnitrostátními soudy chráněna? V případě kladné odpovědi, bylo nutné zodpovědět otázku, zda došlo k protiprávnímu zvýšení importních cel nebo pouze k úpravě cla, které není článkem 12 SES zakázáno? (Foster – Tillotson 2003: 82).

V rozhodnutí byla odpověď Soudního dvora na obě otázky velmi široká a zabývala se mnohem obecnějšími tématy, než jen problematice celních sazebníků. Když se Soudní dvůr vyjadřoval k přímému účinku článku 12 SES, nezabýval se pouze legislativou, ale také záměrem samotné Smlouvy. Ve svém rozhodnutí uvedl, že Smlouvy mají mnohem širší význam než se jen zabývat problematikou dohod o vzájemných povinnostech a právech členských států v rámci Společenství, ale musí zohlednit také jednotlivce uvnitř jednotlivých členských států (Lyčka – Kunc 2010: 18).

Princip přímého účinku se poprvé objevil v roce 1963 v souvislosti s rozsudkem Soudního dvora ve věci Van Gend en Loos. Přímý účinek znamená, že ustanovení Evropské unie se staly bezprostředním zdrojem práva pro vnitrostátní soudy členských států. Pro jejich aplikaci do právního řádu členských států, není potřeba přijmout žádný další prováděcí právní předpis (Bobek 2017: 146).

Přímý účinek, aplikovaný na základě judikátu Van Gend en Loos, společně s rozsudkem Costa vs. ENEL, který představil princip přednosti evropského práva, umožnil rozvíjet dialog mezi vnitrostátními soudy a Soudním dvorem prostřednictvím řízení o předběžné otázce (Olivier 2014: 166).

Ve vnitrostátních právních řádech se otázka účinku právních předpisů neřeší a to z důvodu, že vnitrostátní předpisy jsou pramenem práva a ty tento účinek mají. To platí jak u unitárních států, tak federací. Evropská unie ačkoliv se svými rysy podobá federaci, tak je mezinárodní organizací, které může přijímat vlastní legislativní předpisy. Fungování Evropské unie je však upraveno na základě mezinárodní smlouvy nikoliv ústavy, jak je tomu v případě federálního uspořádání státu. Mnozí by očekávali, že tomu bude jako u jiných mezinárodních smluv, které jsou založeny na právu vnitrostátním, v případě Evropské unie je tomu jinak, což je možné doložit na judikatuře Soudního dvora (Tomášek –Týč a kol 2014: 65–66).

Přímý účinek je základním prvkem evropského práva a umožňuje uplatňování práva Evropské unie v členských státech a může se vztahovat nejen na jednotlivce, ale také na členské státy. Princip přímého účinku byl zanesen do evropského práva v souvislosti s rozsudkem Soudního dvora v případě Van Gen den Loos z roku 1963 (Eur-lex 2015).

Zásada přímého účinku v evropském právu znamená závaznost působení ve vnitrostátním právu bez recepčního opatření státu, což zavazuje správní a soudní orgány členských států tuto normu závazně používat a zakládat práva v omezených případech stejně jako povinnosti jednotlivců, kteří se jich mohou u vnitrostátních soudů domáhat (Tichý – Arnold a kol: 2014: 246).

Aby mohl být právní normě zaručen princip přímého účinku, je nutné, aby došlo ke splnění několika podmínek. Jednou z těchto podmínek je povaha právní normy. Ta může mít několik podob a to buď vertikálně vzestupnou, pokud se norma soustředí na vztah mezi státem a jednotlivcem, kdy se jednatel může na základě normy dožadovat zlepšení svého právního postavení vůči státu. Dalším typem je rovina vertikálně sestupná, kdy stát může požadovat plnění normy vůči jednotlivci a na základě toho mu nařizuje splnění určité povinnosti. Nelze nezmínit rovinu horizontální, kdy je mezi jednotlivci navzájem aplikována příslušná právní norma. V neposlední řadě

je možné přímý účinek rozdělovat z hlediska jeho vlivu na podobu vnitrostátního práva. To znamená, že jednotlivec může požadovat použití unijní normy namísto vnitrostátní, v tomto případě se jedná o substituční přímý účinek nebo existuje tzv. vylučující účinek, což lze vysvětlit tak, že je účelně vyloučena aplikace vnitrostátní normy, aniž by došlo k aplikaci normy unijní (Tomášek –Týč a kol 2014: 66–67).

Rozsudek Van Gend en Loos je mnohými chápán nejen jako rozsudek, který potvrdil přímý účinek práva Evropské unie, ale jedná se rovněž o příklad, na kterém je možné velmi dobře demonstrovat soudní aktivismus. Tato aktivita Soudního dvora se týkala nejen prohlubování integrace, ale také samotné role Soudního dvora. Aktivismus Soudního dvora byl kritizován, jak právními teoretiky, jako byl například Hjalte Rasmussen, ale také politiky. Kritika se soustředila především na nadměrné zapojení Soudu do politiky. Tridimas se k Soudnímu dvoru vyjádřil tak, že Soudní dvůr si pro sebe zabírá pravomoci, které jdou mimo jeho právní rámec. Kritice, jak ze strany politiků, tak teoretiků se budeme věnovat níže (Foster – Tillotson 2003: 149).

Přímý účinek práva Evropského společenství respektive Evropské unie je velmi často a úzce spojen se zásadou přednosti. Rozsudek Van Gend en Loos měl vliv na další rozsudky Soudního dvora, na nichž je pak možné vysvětlit přímý účinek vertikální, a to ve vztahu stát vs. jednotlivec nebo v rovině horizontální, v tomto případě se přímý účinek dotýká dvou jednotlivců (Sehnálek 2013: 17).

Van Gend en Loos potvrdil přímý účinek a společně s rozsudkem Costa vs. ENEL je možné sledovat jejich vliv při prosazování a vymáhání právních předpisů Evropského společenství. Úspěch tohoto rozsudku spočívá v jeho unikátním institucionálním a právním zasazení v kontextu Soudního dvora, který tvoří přímou spojnici s vnitrostátními soudy. Ty se mohou na SDEU obracet díky předběžné otázce a Soudní dvůr tak dbá na jednotný výklad práva Evropského společenství (Claes 2013: 108–109)

V souvislosti s principem přímého účinku je možné demonstrovat roli generálních advokátů a jejich případný vliv na vznik a podobu judikatury Soudního dvora. Názory generálních advokátů ohledně principu přímého účinku nebyly tak průkopnické jako v případě soudců Soudního dvora. V případě rozsudku ve věci Costa

vs. ENEL, generální advokát Maurice Lagrange tvrdil, že evropský právní řád je odlišný od řádu členských států. Tento princip Soudní dvůr potvrdil v rozsudku Van Gend en Loos, ale v případě rozsudku Costa vs. ENEL Soudní dvůr rozhodl, že právní řád EHS se stal součástí vnitrostátní legislativy členských států (Wiltz 2012: 588–591).

To potvrdilo roli institucí Společenství, které mají nejen pravomoci vůči členským státům a občanům, ale tento vztah je založen na oboustranném vlivu, kdy občané mají vliv na Společenství, a to prostřednictvím Evropského parlamentu. Jelikož došlo k uznání pravomoci Soudu, který zajišťuje výklad smluv, byla jimi uznána rovněž závaznost těchto smluv pro občany jednotlivých států Společenství. Soudní dvůr deklaroval, že Evropské společenství respektive unie je založena na mezinárodním právním řádu, kdy se členské státy rozhodly omezit svoje pravomoci v některých oblastech, což má vliv nejen na státy samotné, ale také na jejich občany. Přímý účinek byl potvrzen článkem 12 Smlouvy o EHS, který umožňuje jednotlivcům dovolávat se článku 12 SES přímo před vnitrostátními soudy (Lyčka – Kunc 2010: 19).

Rozhodnutí zvýšilo dopad a účinnost práva Evropského společenství v členských státech a to na základě dvou faktorů. První z nich se zabývá tím, že je důležité zjistit, jak Soudní dvůr vnímá federální a ústavní povahu Smlouvy, která je rozdílná od mezinárodní povahy smlouvy, a jejíž ustanovení přímo zmiňují jednotlivce. Za druhé pak to, že vytvoření celní unie bylo negativním prvkem integrace v rámci Společenství a kdy toto právo musí být ve všech ohledech plně účinné. Judikatura Soudního dvora rovněž potvrzuje přednost primárního či sekundárního práva Společenství před spornými ustanoveními vnitrostátní legislativy (Foster – Tillotson 2003: 85).

Rozsudek ve věci Van Gend en Loos je důležitý z mnoha ohledů, nejen že potvrzuje přímý účinek práva Evropské unie, ale rovněž umožňuje jednotlivcům dovolávat se u vnitrostátních soudů unijního práva a to prostřednictvím řízení o předběžné otázce. Rovněž je důležité z toho důvodu, neboť potvrzuje postavení Evropské unie a její vztah s členskými státy. Právo Evropské unie je Soudním dvorem vykládáno odlišně a to z toho důvodu, že samo o sobě disponuje vnitrostátními účinky, které nemůže zákonodárce členských států ovlivnit (Lyčka – Kunc 2010: 19).

Stone Sweet tvrdí, že rozhodnutí Soudního dvora ve věci Van Gend en Loos, stejně tak jako v případě Costa vs. ENEL potvrzuje ústavní podobu těchto rozhodnutí (Conway 2013: 105).

Můžeme tedy říci, že na základě těchto vybraných rozsudků je pozorovatelný vliv na utváření a fungování vnitřního trhu nejvíce patrný na judikátu Cassis de Dijon, který vedl nejen k vytvoření doktríny Cassis de Dijon, ale také k zavedení systému vzájemného uznávání. Ačkoliv byl základ systému vzájemného uznávání, který byl založen na tzv. principu „rule of reason“, položen již s rozsudkem Dassonville, naplno se prosadil až právě se zmiňovaným případem Cassis de Dijon. Rozsudek Van Gend en Loos potvrdil přímý účinek Evropského práva a umožňoval jednotlivcům dovolávat se unijního práva v členských státech a to díky řízení o předběžné otázce.

5.3 Reflexe činnosti Soudního dvora politickými aktéry

Potenciální důsledky judikatury Soudního dvora byly vládám členských států jasné již v době vzniku rozhodnutí ve věci van Gend en Loos na počátku 60. let. Kontroverzní rozhodnutí Soudního dvora v pozdějším období, především na konci 70. a na počátku 80. let se nevyhnula veřejné kritice ze strany hlav států či vlád, jako byly například francouzský prezident Valéry Giscard d'Estaing, německý kancléř Helmut Kohl či britský ministerský předseda John Major (Pollack 2003: 192).

V souvislosti s rozsudkem ve věci Cassis de Dijon se objevila kromě kritiky také slova obrany, která zazněla například z úst portugalského politika Miguela Madura, který obhajoval Cassis de Dijon. Tvrdil, že vnitrostátní regulace výrobků i obalů, ačkoliv nebyla motivována protekcí, ale již z historického hlediska nebo v souvislosti se zachováním vnitrostátní legislativy, tak velmi často docházelo ke „zmrazení“ trhu, z toho důvodu, aby spotřebitelé neměli přístup nebo potenciální výhodu přístupu k zahraničním výrobkům. Maduro, to považoval za způsob projevu poruchy politického procesu, kdy si spotřebitelé neuvědomují, jak vnitrostátní legislativa ovlivňuje jejich vlastní zájmy (Regan 2010: 470).

Judikatura Soudního dvora bývá velmi často vystavena kritice a jinak tomu nebylo ani v případě rozsudku ve věci Van Gend en Loos, který dal vzniknout principu

přímého účinku, jež je považován za jeden ze dvou pilířů právního řádu ES/EU. Princip přímého účinku vznikl na základě rozsudku Soudního dvora, avšak jeho podstata nebyla zakotvena v zakládajících smlouvách, což bylo velmi často kritizováno. Přímý účinek týkající se nařízení se nejevil jako sporné téma, intenzivní kritika se soustředila na přímý účinek směrnic (Albors- Llorens 2014: 1–2).

K rozsudku Van Gend en Loos se během následujících několika měsíců vyjádřila celá řada zapojených aktérů, ať již to byly soudci Soudního dvora či členové Komise, kteří se zabývali právními službami. Všichni především zdůrazňovali a oceňovali inovativní charakter rozsudku, který připravil půdu pro rozhodnutí ve věci Costa vs. ENEL, které vzniklo o rok později (Witte 2010: 9).

Členské státy a jejich vlády neměly zájem na přímé aplikovatelnosti primárního práva, z toho důvodu, že uznávalo jednotlivce jako subjekt v kontextu evropské integrace a zároveň oslabilo vliv a kontrolu evropského práva ze strany národních vlád. Není tedy žádným překvapením, že vlády Nizozemí a Belgie se snažily zabránit Soudnímu dvoru, aby se vyjádřil k této otázce a to tím způsobem, že zpochybnil jeho pravomoc. Tvrdili, že není v kompetenci Soudního dvora rozhodnout o tom, zda ustanovení Smlouvy o EHS jsou nadřazeny nizozemskému právu (Mayer 2010: 18).

V souvislosti s případem Van Gend en Loos nepanovala jednoznačná shoda a společný postoj všech 6 členských států společenství. Každý z nich měl odlišný názor na vztah mezi mezinárodním a vnitrostátním právem a pravděpodobně neexistoval rozpor v pohledu členských států na evropskou integraci. Některé z vlád členských států během řízení vyjádřily své obavy, tak se nejednalo o případ, kdy by stejný postoj zaujalo všech 6 zakládajících členů. Člen delegace německé vlády, která se podílela na vyjednávání podoby zakládajících smluv, Carl Friedrich Ophüls poznamenal, že Soudní dvůr v souvislosti s Van Gend en Loos opakuje to, co bylo předmětem vyjednávání smlouvy. Ophüls poukázal na to, že názor Soudního dvora ve věci Van Gend en Loos není v rozporu s oficiálním memorandem německé vlády u příležitosti ratifikace zakládajících smluv v 50. letech (Mayer 2010: 21–22).

Obecná diskuze týkající se zapojení Soudního dvora do politiky rezonovala také politickou scénou. Kritika Soudního dvora předcházela vzniku euroskepticismu. Soudní dvůr byl kritizován Francií již v 60. letech. V roce 1975 došlo k tomu, že se na

adresu Soudního dvora vyjádřil tehdejší francouzský prezident Valéry Giscard d'Estaing, který odsoudil jednání Soudního dvora a jeho fungování označil za nezákonné (Economist 1997).

Francie a i Spolková republika Německo měly problémy s přijetím nadřazenosti Evropského práva, což se projevovalo právě v kritice Soudního dvora. Diskuze v Německu vedla k tomu, že soudci německého soudu v Karlsruhe tvrdili, že pokud dojde ke konfliktu mezi dvěma státy, měla být využívána národní legislativa nikoliv evropské právo (Economist 1997).

Kromě Francie spoléhala na podporu Německa také Velká Británie a to v souvislosti s projednáváním Maastrichtské smlouvy. Britská vláda doufala, že ji Německo podpoří a to i z důvodu, že tehdejší německý kancléř Helmut Kohl byl vůči Soudnímu dvoru velmi kritický (Alter 2010: 129–130).

V souvislosti s Německem je nutné zmínit jeho postoj vůči Soudnímu dvoru, který byl kritizován bývalým německým prezidentem a předsedou německého Ústavního soudu Romane Herzogem, který předložil návrh na vytvoření společného Ústavního soudu v rámci Evropské unie, který by zahrnoval, jak soudce Evropské unie, tak ústavní soudce z členských států, kteří by zasedali ve stejném počtu. Cílem a náplní tohoto soudu mělo být rozhodovat v otázkách týkajících se témat spjatých s ústavním pořádkem, rozhodoval by především ohledně rozdělení kompetencí (Höreth 2013: 54).

Největším kritikem Soudního dvora byla bezesporu Velká Británie. V souvislosti s rolí Soudního dvora docházelo dle britských kritiků k oslabování národní svrchovanosti členských států Evropského společenství (Economist 1997).

Pokud se zaměříme na politické strany ve Velké Británii, tak největším kritikem byla Konzervativní strana, naopak Labouristé nebyli vůči Soudnímu dvoru příliš kritičtí. Euroskeptici požadovali, v souvislosti s přijetím Maastrichtské smlouvy, provést repatriaci pravomocí Soudního dvora. Velká Británie navrhovala, aby bylo možné zrušit rozhodnutí soudu a to za předpokladu, že se zrušením bude souhlasit nadpoloviční většina členských států (Economist 1997).

Ačkoliv Velká Británie kritizovala Soudní dvůr kvůli jeho aktivismu, je nutné zmínit, že Velká Británie byla účastníkem soudních řízení v Lucemburku ve velkém množství případů. Jen v letech 1973-96 stanula Velká Británie před lucemburským soudem v souvislosti s porušením Smlouvy ve 39 případech, což bylo jen o několik případů více než v případě jiných velkých členských států Evropského společenství. Je však nutné zmínit, že celá řada vynesených rozsudků byla v souladu s britskými národními zájmy (Economist 1997).

Soudní dvůr bývá pravidelně kritizován za svůj aktivismus i politickými stranami a mezi hlavní kritiky patřili britští Toryové, kteří mu vytýkali jeho přílišné zapojení se do politiky a snažili se omezit jeho pravomoci. Jejich snahy můžeme pozorovat hned ve dvou případech, jeden se týkal konference k přijetí Maastrichtské smlouvy v roce 1996, druhý pak v souvislosti s vyjednáváním o Lisabonské smlouvě, kdy si Velká Británie vymohla výjimku o policejní spolupráci a tím zamezila jakémukoliv dohledu nad policejní spolupráci ve Spojeném království. Ale kritika na Soudní dvůr se nenesla jen ze strany Velké Británie, s jeho rolí nesouhlasila celá řada středo-pravicových politiků, jako byli již zmíněný francouzský prezident Valéry Giscard d'Estaing či německý kancléř Helmut Kohl. Oba kritizovali aktivismus Soudního dvora z toho důvodu, že už se nesoustředil pouze na vydávání rozhodnutí, ale šel mnohem dále za svoje pravomoci (Kelemen 2013: 297–298).

Margaret Thatcherová kritizovala Evropské společenství jako celek a to ve svém projevu v roce 1988 v Bruges v Belgii. Její kritika směřovala především na federalistický proud, který se snažil podporovat byrokratizaci společenství a jeho nadnárodní směřování, namísto toho aby byla moc udržována na úrovni národních států. Kritizovala Soudní dvůr za jeho aktivismus a za to, že vykazuje základní prvky federalismu⁷ (Pinder 2002: 371).

⁷ Thatcherová se kriticky vyjádřila i k institucím Evropského společenství, kdy tvrdila, že Evropský parlament nereflektuje názor evropské veřejnosti a je pouze byrokratickým tělesem. Podobně kritický názor měla rovněž na Evropskou komisi, kterou kritizovala za to, že se jedná o nevolené těleso, které upírá práva národním státům a jehož hlavním cílem je podporovat byrokratizaci společenství. (Pinder 2002: 371).

V souvislosti s činností SDEU se objevuje celá řada kritiků, kteří tvrdí, že má podobu aktivistického soudu, který překročil svoji roli tím, že se snaží na základě vlastních rozhodnutí vytvářet kvazifederální ústavní politický řád. Další kritici přichází s názorem, že SDEU vznikl z toho důvodu, aby snížil národní svrchovanost členských států a vydával rozhodnutí, která budou v rozporu s názory demokraticky zvolených vlád. Velmi často je v souvislosti s kritikou zmiňován demokratický deficit Evropské unie, který aktivismus soudního dvora jen potvrzuje. Soudní aktivismus, je kritizován napříč politickým spektrem a to z důvodu, že je v rozporu s tradičními modely parlamentní demokracie v Evropě (Kelemen 2013: 297).

Stejně tak je role Soudního dvora kritizována levicově orientovanými politiky a odboráři za to, že Soudní dvůr podporuje liberální ekonomické svobody nad sociálními právy. Tvrdí, že Soudní dvůr představuje hrozbu pro evropský sociální model (Kelemen 2013: 298).

Další vlna kritiky na adresu SDEU se objevila v roce 2008, kdy německý prezident Roman Herzog osočil Soudní dvůr z toho, že porušuje základní pravomoci vlád členských států a požadoval založení nového a nezávislého soudního tělesa, které by rozhodovalo o delegaci pravomocí mezi Evropskou unií a členskými státy (Kelemen 2013: 297-298).

Kritika Soudního dvora byla nejvíce patrná na počátku evropské integrace, kdy zakládající Smlouvy přesně nedefinovaly pravomoci Soudního dvora, který si je vykládal velmi široce. Docházelo k tomu, že byl Soudní dvůr obviňován z přílišného zapojení se do politiky, čímž nedodržel základní princip soudnictví, kterým je nezávislost. Soudní dvůr a jeho vliv na politiku byl kritizován, jak právními teoretiky, politology, tak v neposlední řadě také samotnými politiky. Mezi největší kritiky patřila Francie, Německo a Velká Británie, tedy ty státy, které jsou považovány za jedny z nejmocnějších států v celém společenství.

6 Závěr

Na základě zjištěných informací můžeme zodpovědět otázky, které jsme si stanovily v úvodu práce. První otázka se týkala vymezení termínu judicizace. Na základě rozboru představených proudů a autorů, kteří se konceptu judicizace věnovali, tak můžeme říci, že judicizace je fenoménem, který je spojen se soudní mocí a to nejen na vnitrostátní úrovni, ale také na úrovni evropské. Zajímavý je koncept Aleca Stone Sweeta, která judicizaci podrobně rozpracovává v rámci 3 faktorů, kterými je dyadická výměna, řešení sporů mezi třemi aktéry a normativní struktura, kterou představují instituce, které přijímají normy, jež řídí samotnou dyadickou výměnu. Dále bych zmínila Daniela Kelemena, který judicizaci spojuje se soudcovským aktivismem a s následnou kritikou Soudního dvora, která se objevuje především v období od 60. do 90. let 20. století. Tato kritika není jen mezi právními teoretiky a politiky, ale přidávají se k ní také někteří významní politici jednotlivých členských států EU.

Toto období výzkumu bylo stanoveno záměrně a to z toho důvodu, že v samých počátcích vývoje evropské integrace a se založením Soudního dvora můžeme najít ten problém, že zakládající smlouvy jednotlivých integračních uskupení jsou napsány velmi obecně a přesně nestanovují působnost Soudního dvora. Většinou je zmíněn pouze obecný cíl, který by měl Soudní dvůr naplňovat. Můžeme říci, že to byl právě důvod, proč byl Soudní dvůr v tomto vybraném období velmi aktivním hráčem a to z toho důvodu, že to byl charakter zakládajících a novelizačních smluv, který mu umožňoval se zapojovat do politiky, kterou ovlivňoval především svými rozsudky, které pak měly vliv na utváření vnitřního trhu. Mezi jedny z prvních a jedny z důležitých rozsudků patří rozsudek ve věci Van Gend en Loos, který se primárně zabýval principem přímého účinku, a došlo k potvrzení přímého účinku na základě vytvoření tohoto judikátu. Zároveň je nutné zmínit v souvislosti s tímto rozsudkem také řízení o předběžné otázce, na základě které bylo umožněno i jednotlivcům dovolávat se svého práva u Soudního dvora a to díky řízení o předběžné otázce, kterou může k Soudnímu dvoru podávat vnitrostátní soud.

Dalším důležitým rozsudkem byl Dasonville, který se týkal omezujících opatření v souvislosti s kvantitativním omezením dovozu při vstupu výrobku z jednoho členského státu na území jiného. V tomto rozsudku byl nastíněn princip vzájemného uznávání, který se pak ale více rozvinul v souvislosti se snad neznámějším rozsudkem v oblasti volného pohybu zboží a to ve věci Cassis de Dijon. U kterého dokonce došlo k vytvoření doktríny Cassis de Dijon. Ten formálně potvrdil princip vzájemného uznávání, ale jednalo se zároveň o judikaturu, která byla přelomová a to v souvislosti s následným vývojem volného pohybu zboží na vnitřním trhu Evropského společenství respektive Evropské unie.

Zkoumané rozsudky měly vliv na proces evropské integrace a to v souvislosti s vývojem vnitřního trhu, ale také ovlivnili vznik a podobu budoucích rozsudků Soudního dvora.

Jednotlivé rozsudky měly vliv na kritiku fungování Soudního dvora a to, jak ze strany politických představitelů, tak teoretiků. Mezi největší kritiky patřily bezesporu Velká Británie, Francie a Spolková republika Německo.

Když se zaměříme na jednotlivé státy, tak Velká Británie kritizovala soudní dvůr v souvislosti právě s rozsudky týkající se volného pohybu zboží, ačkoliv sama byla a je státem, který podporuje liberalizaci obchodu. Velká Británie byla účastníkem celé řady soudních řízení a většina z nich byla rozhodnuta ve prospěch Velké Británie a v souladu s jejími národními zájmy. To potvrzuje premisu, že Soudní dvůr není zcela nezávislým tělesem, kterým by měl být, ale že do určité míry docházelo k jeho ovlivňování na základě preferencí členských států a to zejména v souvislosti s nejsilnějšími státy ES/EU, jakými byla Francie, Velká Británie a Spolková republika Německo.

Na základě toho můžeme potvrdit domněnku, která se týká soudcovského aktivismu, kdy osobnost samotných soudců má vliv na podobu daného rozsudku. Dalším kritickým státem vůči Soudnímu dvoru bylo bezesporu Německo, kdy byl Soudní dvůr kritizován celou řadou německých politiků, ať již to byl německý kancléř Helmut Kohl nebo v nedávné době bývalý německý prezident Roman Herzog, který v roce 2008 kritizoval Soudní dvůr za to, že porušuje základní pravomoci vlád členských států a navrhoval zřízení samostatného soudního tělesa, které by suplovalo

roli Ústavního soudu. Objektivita soudu měla být zaručena tím, že by v něm zasedal stejný počet soudců Soudního dvora a stejný počet soudců z členských států.

Mezi další významné kritiky patřil francouzský prezident Valéry Giscard d'Estaing, který kritizoval aktivismus Soudního dvora v tom, že se nesoustředí na svoji primární úlohu, kterou je výklad smluv a vydávání rozsudků, ale že jde mnohem dále za pravomoci, které mu již nejsou smlouvami svěřené. Je dobré zmínit také Hjalte Rasmussena a Takise Tridimase, kteří opět patřili ke kritikům Soudního dvora a to z důvodu, že soudní dvůr si vykládá své pravomoci velmi široce. Můžeme tedy říci, že jejich postoj vůči Soudnímu dvoru byl stejný jako u ostatních kritiků.

Kromě politiků se na adresu Soudního dvora ozývala kritika také ze strany právních teoretiků a politologů, kdy se do diskuze o roli Soudního dvora zapojila celá řada autorů různých myšlenkových směrů, ať se již jednalo o Anne – Marii Burley nebo Geoffrey Garretta, který se věnoval pravděpodobnosti vlivu preferencí členských států na fungování Soudního dvora. Jeho teorii vyvrátil Alec Stone Sweet, který na základě řízení o předběžné otázce prozkoumal několik tisíc řízení o předběžné otázce a odmítl Garrettovu tezi o možnosti, že by silné členské státy ovlivňovaly rozhodování Soudního dvora ve vyšší míře než státy ostatní.

Závěrem tedy můžeme potvrdit tezi, že Soudní dvůr vždy nezastával roli nezávislého arbitra a nesoustředil se pouze na výklad smluv. Jeho angažovanost v oblasti politiky byla dána především obecností zakládajících smluv, které přesně nevymezovaly pravomoci Soudního dvora a umožnily mu, se na politice podílet a ovlivňovat ji.

7. Seznam použitých zdrojů a literatury

7.1 Odborná literatura

Albors – Llorens, A. (2012). Securing Trust in the Court of Justice of the EU: The Influence of the Advocates General. In: Barnard, C. – Solanke, I. (2012). *The Cambridge Yearbook of European Legal Studies, Vol 14, 2011– 2012* (Oxford: Hart Publishing), str. 509– 527

Alter, K. – Kelemen, R. (2016). Understanding the European Court's political power In: Zimmermann, H. – Dür, A. (2016). *Key Controversies in European Integration 2nd edition* (London: Palgrave), str. 81 – 90.

Alter, K. (2010). Who are the Masters of Treaty? European Government and the European Court of Justice In: Alter, K. (2010). *The European Court's Political Power: Selected Essays* (Oxford: Oxford University Press), str. 109 – 132.

Arnall, A. (2017). *European Union Law. A Very Short Introduction* (Oxford: Oxford University Press).

Barnard, C. (2013). Van Gend en Loos to(t) the future. In: Tizzano, A. – Kokott, J. – Prechal, S. (2013). *50th Anniversary of the Judgment of Van Gend en Loos (1963-2013)* (Luxembourg: Office des publications de l'Union européenne) str. 117–122.

Bobek, M. (2015). The Court of Justice of the European Union. In.: Arnall, A. – Chalmers, D. (2015). *The Oxford Handbook of European Union Law* (Oxford: Oxford University Press), str. 153-177.

Bobek, M. (2017). The Effects of EU law in the national legal system. In: Barnard, C. – Peers, S. (2017). *European Union Law, 2nd edition* (Oxford: Oxford University Press), str. 143–176

Claes, M. (2013). The impact of *Van Gend en Loos* beyond the scope of EU law In.: Tizzano, A. – Kokott, J. – Prechal, S. (2013). *50th Anniversary of the Judgment of Van Gend en Loos (1963–2013)*, (Luxembourg: Office des publications de l'Union européenne), str. 103– 110.

Conway, G. (2012). *The Limit of Legal Reasoning and the European Court of Justice* (Cambridge: Cambridge University Press).

Davies, K. (2013). *Understanding European Union Law 5th edition* (New York: Routledge).

Dawson, M. (2013). 'The Political Face of Judicial Activism: Europe's Law-Politics Imbalance', In: Dawson, M. – Witte, B. – Muir, E. (eds.). *Judicial Activism at the European Court of Justice* (Cheltenham: Edward Elgar), 11–31.

Foster, N. – Tillotson, J. (2003). *Text, Cases and Materials on European Union Law 4th edition* (London: Cavendish Publishing Limited).

Foster, N. (2011). *Foster on EU Law*. 3rd edition (Oxford: Oxford University Press).

Foster, N. (2016). *EU Law Directions* (Oxford: Oxford University Press).

Hix, S. (2005). *The Political System of The European Union 2nd edition* (Basingstoke: Palgrave MacMillan).

Hodson, D. – Peterson, J. (2017). *Institutions of the European Union 4th edition* (New York: Oxford University Press).

Höreth, M. (2013). The least dangerous branch of European governance? The European Court of Justice under the checks and balances doctrine In: Dawson, M. – Witte, B. – Muir, E. (eds.). *Judicial Activism at the European Court of Justice*. (Cheltenham: Edward Elgar), str. 32– 55

Kapsis, I. (2013). The Court of Justice of the European Union In: Cini, M. – Borragán, S. N. (2013). *European Union Politics 4th edition* (New York: Oxford University Press), str. 172– 182.

Kenealy, D. – Peterson, J. – Corbett, R. (2015). *The European Union: How does it Work? 4th edition* (Oxford: Oxford University Press).

Klíma, K. a kol. (2011). *Evropské právo* (Plzeň: Aleš Čeněk)

Lyčka, M. – Kunc, B. a kol (2010). *Komentovaná rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie* (Praha: Linde).

Martinsen, D. (2015). *An Ever More Powerful Court? The Political Constraints of Legal Integration in the European Union* (Oxford: Oxford University Press).

Mayer, F. (2010). Van Gend en Loos: The Foundation of a Community of Law. In: Maduro, M. – Azoulai, L. (2010). *The Past and Future of EU Law. The Classics of EU Law Revisited on the 50th Anniversary of the Rome Treaty* (Oxford: Hart Publishing), str. 16–26.

Meunier, S. (2010). The ECJ and its Varied Influence on European policy and politics (1980–2005) In: Alter, K. (2010). *The European Court's Political Power: Selected Essays* (Oxford: Oxford University Press), str. 139– 15.

Muir, E. – Dawson, M and Bruno de Witte (2013). ‘Introduction: The European Court of Justice as a Political Actor’. In: Muir, E. – Dawson, M and Bruno de Witte (2013). *Judicial Activism at the European Court of Justice*. (Cheltenham: Edward Elgar),str. 1–10.

Nugent, N. (1999). *The Government and the Politics of European Union 4th edition* (London: The Macmillan Press Ltd.).

Nugent, N. (2017). *The Government and the Politics of European Union 8th edition* (London: Palgrave Macmillan Publishers Limited).

Pinder, J. (2002). The EU of the Future: Federal or Intergovernmental? In: Gower, J. (2002). *The European Union Handbook. 2nd edition*. (London: Fitzroy Dearborn Publishers), str. 369–378.

Pollack, M. (2003). *The Engines of European Integration. Delegation, Agency, and Agenda setting in the EU* (Oxford: Oxford University Press).

Regan, D. (2010). An Outsider’s View of Dassonville and Cassis de Dijon: On Interpretation and Policy. In: Maduro, M. – Azoulai, L. (2010). *The Past and Future of*

EU Law. The Classics of EU Law Revisited on the 50th Anniversary of the Rome Treaty (Oxford: Hart Publishing), str. 465– 475.

Sauvé, J. (2015). Selecting of European Union's Judges. The Practice of the Article 255 Panel. In: Bobek, M. (2015). *Selecting of European's Judges: A Critical Review of the Appointment Procedures to the Europeans Courts* (Oxford: oxford University Press), str. 78–82

Sehnálek, D. (2013). *Komentář k vybrané judikatuře Soudního dvora EU* (Brno: Masarykova Univerzita)

Schmidt, S. (2018). *The European Court of Justice and the Policy Process.: The Shadow of Case Law* (Oxford: Oxford University Press).

Siman, M. – Slašťan, M. (2010). *Súdny systém Európskej únie* (Bratislava: Euroiuris).

Stone Sweet, A. (2004). *The Judicial Construction of Europe* (New York: Oxford University Press).

Stone Sweet, A. (2017). *The Evolution of international arbitration: judicialization, governance, legitimacy* (Oxford: Oxford University Press).

Streeck, W. – Kathleen, T. (2005). 'Introduction: Institutional Change in Advanced Political Economies'. In: Streeck, W. – Kathleen T. (eds.). *Beyond Continuity: Institutional Change in Advanced Political Economies*. (Oxford: Oxford University Press), 1–39.

Šišková, N. (2012). *Evropské právo 2 – Jednotný vnitřní trh* (Praha: Walters Kluwer).

Šlosarčík, I. – Kasáková, Z. (2013). *Instituce Evropské unie a Lisabonská smlouva* (Praha: Grada).

Tamm, D. (2013). The History of the Court of Justice of the European Union Since its Origin. In: Vitorino, A. (2013). *The Court of Justice and the Construction of Europe: Analyses and Perspectives on Sixty Years of Case- Law* (Hague: T. M. C. Asser Press), str. 9-36

Terpan, F. – Saurugger, S. (2017). *The Court of Justice of the European Union and The Politics of Law* (London: Palgrave).

Tichý, L. – Arnold, R. – Zemánek, J. a kol (2015). *Evropské právo. 5. vydání* (Praha: Nakladatelství C. H. Beck).

Tomášek, M, – Týč, V. a kol. (2013). *Právo Evropské unie* (Praha: Leges).

ÚZ (2014). *Úplné znění Evropské právo- základní dokumenty ve znění Lisabonské smlouvy, č. 1025* (Ostrava–Hrabůvka: Sagit a.s.).

Weatherill, S. (2005). *EU Consumer Law and Policy* (Cheltenham: Edward Elgar).

Wiltz, L. (2012). The Advocate General: A Key Actor of the Court of Justice of the European Union. In: Barnard, C- Solanke, I. (2012). *The Cambridge Yearbook of European Legal Studies, Vol 14, 2011-2012* (Oxford: Hart Publishing), str. 587-613.

Witte, B. (2010). The Continuous Significance of Van Gen den Loos. In: Maduro, M. – Azoulai, L. (2010). *The Past and Future of EU Law. The Classics of EU Law Revisited on the 50th Anniversary of the Rome Treaty* (Oxford: Hart Publishing), str. 9–15.

Young, A. (2005). The Single Market. In: Wallace, H – Wallace, W. – Pollack, M. (2005). *Policy – Making in the European Union, 5th edition* (Oxford: Oxford University Press), str. 93-113.

Zbíral, R. (2007). *Institucionální rámec Evropské unie. Právně-politologický pohled* (Praha: Linde Praha a.s.).

7.2 Odborné články

Albors – Lorens, A. (2014). The Direct Effect of EU Directives: Fresh Controversy or A Storm in a Teacup. (<https://www.repository.cam.ac.uk/bitstream/handle/1810/251076/Albors-Llorens%202014%20European%20Law%20Review.pdf?sequence=4> datum náhledu 15. 4. 2018)

Blauberger, M – Schmidt, K. S. (2017). The European Court of Justice and its political impact. *West European Politics, Vol. 40, No. 4, str. 907– 918.*

Dumbrovský, T. – Petkova, B. – Sluis, M. (2014). Judicial Appointments: The Article 255 TFEU Advisory panel and selection Procedures in Member States , *Common Market Review* 51, 2014, str. 455 – 482.

Hirschl, R. (2008). The judicialization of mega-politics and the Rise of Political Courts, *Annual Review of Political Science*, Vol. 11, 2008, str. 1– 44

Kelemen, R. D. (2012). The political foundations of judicial independence in the European Union. *Journal of European Public Policy* 19:1, January 2012, str. 43 –58.

Kelemen, R. D. (2013). *Judicialisation, democracy and European integration. Representation*, *Journal of Representative Democracy*, 2013, Vol. 49, No.3, str. 295 – 308.

Kelemen, R. D. (2016). *The Court of Justice of the European Union in the Twenty-first Century* (<http://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4769&context=lc> p, datum náhledu 31. 3. 2017).

Mortelmans, K. (2006). *The Court under the Influence of its Advocates General: An Analysis of its Case Law on the Functioning of the Internal Market* (<https://academic.oup.com/yel/article/24/1/127/1667947>, datum náhledu 30. 3. 2018)

Olivier, S. (2014). The evolution of direct effect in the EU: Stocktaking, problems, projections, *International Journal of Constitutional Law*, Volume 12, Issue 1, 1 January 2014, (<https://academic.oup.com/icon/article/12/1/165/628620>, datum náhledu 30. 3. 2018), str. 165–188.

Pelkmans, J. (2003). *Mutual Recognition in Goods and Services: An Economic Perspective* (http://aei.pitt.edu/1852/1/ENEPRI_WP16.pdf, datum náhledu 19. 3. 2018).

Stone Sweet, A. (2010). *The European Court of Justice and the Judicialization of EU Governance* (http://digitalcommons.law.yale.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1069&context=fss_papers, datum náhledu 1. 3. 2018).

Waele, H. - Vlueten, A. (2011). *Judicial Activism in the European Court of Justice – The Case of LGBT Rights* (<https://digitalcommons.law.msu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1060&context=ilr>, datum náhledu 17. 3. 2018)

Wasserfallen, F. (2010). The Judiciary as legislator? How the European Court of Justice shapes policy-making in the European Union. *Journal of European Public Policy* 17:8, December 2010, str. 1128-1146.

Werner, B. (2015). *Why is the Court of Justice of European Union accepted? Three mechanism of opposition abatement* (<http://aei.pitt.edu/79701/1/Werner.pdf>, datum náhledu 17. 3. 2018).

7.3 Internetové zdroje:

CVCE (2012). *Judgment of the Court of Justice, Dassonville, Case 8/74 (11 July 1974)*, (https://www.cvce.eu/content/publication/1999/1/1/2cb93b05-5db7-47f7-9e76-3d090678d439/publishable_en.pdf, datum náhledu 15. 3. 2018).

Economist (1997). *Baised referee?* (<https://www.economist.com/node/149581>, datum náhledu 19. 3. 2018).

Eur-lex (1967). *Amtblastt der europäischen gemeinschaften* (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/PDF/?uri=OJ:P:1967:009:FULL&from=CS>, datum náhledu 29. 3. 2018)

Eur-lex (1974a). *Judgment of 11. 7. 1974 – Case 8/74* (https://www.cvce.eu/content/publication/1999/1/1/2cb93b05-5db7-47f7-9e76-3d090678d439/publishable_en.pdf, datum náhledu 17. 3. 2018)

Eur-lex (1979b). *Judgment of 20. 2. 1979 – Case 120/78* (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:61978CJ0120&from=en>, datum náhledu 17. 3. 2018)

Eur-lex (1979). *Směrnice Komise ze dne 22. prosince 1969 založená na čl. 33 odst. 7 o zrušení opatření s účinkem rovnocenným množstevním omezením dovozu, na která se nevztahují jiné předpisy přijaté na základě Smlouvy o EHS* (<http://eur->

lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:31970L0050&from=CS, datum náhledu 20. 3. 2018).

Eur-lex (2008). *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 764/2008 ze dne 9. července 2008, kterým se stanoví postupy týkající se uplatňování některých vnitrostátních technických pravidel u výrobků uvedených v souladu s právními předpisy na trh v jiném členském státě a kterým se zrušuje rozhodnutí č. 3052/95/ES* (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008R0764&from=CS>, datum náhledu 18. 3. 2018)

Eur-lex (2010). *Žaloba na náhradu škody* (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=LEGISSUM:ai0040>, datum náhledu 17. 3. 2018).

Eur-lex (2015). *Přímý účinek evropského práva* (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:114547&from=CS>, datum náhledu 18. 3. 2018)

Eur-lex (2016). *Článek 267 SFEU* (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:12016E267&from=C>, datum náhledu 20. 3. 2018).

European Union (2018). *Court of Justice of the European Union – Overview* (https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/court-justice_en, datum náhledu 19. 3. 2018).

Soudní dvůr EU (2018). *Tribunál – Presentace* (https://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7033/#compos, datum náhledu 19. 3. 2018).

7.4 Zakládající smlouvy

Pařížská smlouva (1951). *Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli* (dostupná na http://www.euroskop.cz/gallery/2/753-smlouva_o_esuo.pdf, datum náhledu 15. 3. 2018).

Římská smlouva (1957). *Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství* (dostupná na https://www.senat.cz/senat/evropa/dokumenty_ke_stazeni/smlouva_o_zalozeni_ehs.pdf, datum náhledu 18. 3. 2018).

8. Resumé

The Court of Justice of the European Union was developed throughout the European integration process. At the time of establishing the Court, its role and competencies were described very vaguely in founding Treaties. The main aim of the Court of Justice of the European Union is, that it serves as an impartial actor in political system of the European Union. Analysis is defined by the time period from 1960s to 1990s.

In the master thesis called Judicial power as a political actor in the institutional system of the European Union. The influence of the Court of Justice of the European Union on European Public Policy shaping, which is compiled as a case study, I focused on role of Court of Justice in European Union. The term „judicialization“ is at the center of our interest in the beginning of this thesis, hence authors that dealt with such concept are introduced in the first part as well.

In next part of the thesis we pay attention to the history as well as the legal ground of the Court of Justice of European Union. The structure and composition of the Court of Justice and the Tribunal follows and at last but not least the way of appointing either the judges and general advocates is investigated. The next part is dedicated to the work of the Court of Justice, specifically the types of Court's proceedings, such as preliminary ruling.

The last chapter is focused on the role of the Court of Justice in the political system is fundamental for this thesis. The opinions of legal scholars and theorists of the political science are presented within the academic discussion concerning the role of the Court of Justice.

The study of selected cases brought before the court is the key point for the thesis. Dassonville case, Cassis de Dijon and Van Gend en Loos, which defined direct effect is investigated in this part of the work. The last subchapter focused on reflection of role of the Court of Justice by political actors. Not just the criticism of the Court of justice related to case law is at the centre of our interest, merely the general criticism led by member states of EU and political leaders is important for understanding the whole concept of master thesis.